

Володимир Собчук

ВОЛИНСЬКИЙ ШЛЯХЕТСЬКИЙ РІД ГОСТСЬКИХ

Пани Гостські, гніздом яких був маєток Гоща, розташований у Луцькому повіті на р. Горині*, становили одне з відгалужень відомої кровноспорідненої спільноти руської знаті Великого князівства Литовського і Польського королівства, об'єднаної походженням від особи на ім'я Кирдей та однойменним із нею гербом**. Першу спробу реконструювати генеалогію цього роду на основі достовірних джерел, переважно актових, зробив А. Бонецький; М. Гоздава-Гіжицький, який писав під псевдонімом Волиняк, відвів йому кілька сторінок у нарисі про місто Гощу; К. Пуласький присвятив окремий нарис у другому томі своєї «Хроніки польських шляхетських родів Поділля, Волині й України», що побачив світ із запізненням майже на 80 років; В. Левицький, який на початку ХХ ст. займався історією Почаївської лаври, опублікував статтю про Ганну з Козинських Гостську, яка була засновницею цього осередку релігійного життя; В. Урбан помістив короткі біографи двох останніх представників роду – Гаврила та його сина Романа Гостських – у Польському

біографічному словнику; Н. Яковенко звернула увагу на Гостських у відомій монографії про українську знать¹. Наше завдання полягатиме в тому, щоб на основі праць попередників, а особливо історичних джерел, опублікованих і раніше невідомих, простежити кар'єру цього помітного в історії України шляхетського роду та з'ясувати шляхи нагромадження, склад і долю його володінь.

Перші покоління роду Гостських

Найдавнішу згадку про рід Гостських містить привілей Свидригайла пану Петрашу Ланевичу-Мильському на села Сенно, Михалковичі й Пруси в Луцькому повіті, виданий у Луцьку 24 липня 1436 р., де, зокрема, відзначено, що пани **Сенко Гостський**, Андрій Чаплич та Івашко Подолянський особисто визнали перед великим князем продаж ними трьох лезив якоїсь Віленської землі, які принагідно підтверджуються йому цим актом². Перший відомий нам репрезентант володарів Гощі, звістки про якого

* Протягом майже всієї історії роду топоантропонім, яким він користувався, мав форму «Гостський», а домінуюча нині в літературі форма «Гойський» з'явилася тільки в останні роки його існування й уживалася паралельно з попередньою, тому ми надаємо перевагу першій із них, значно давнішій і тривалішій.

** Серед волинської знаті до Кирдей належали також Шиловичі, Дчуси-Ляхівські, Кирдеї-Мильські, Кирдеї-Мнишинські, Чапличі-Шпанівські, Козинські й Кривецькі, а в Галицькій Русі – Поморянські.

¹ Boniecki A. Poczet rodów w Wielkim księstwie Litewskim w XV i XVI wieku. – Warszawa, 1887. – S. 92–93; Boniecki A. Herbarz Polski. – Cz. 1: Wiadomości historyczno-genealogiczne o rodach szlacheckich. – Warszawa, 1904. – Т. 7. – S. 361; Pułaski K. Kronika polskich rodów szlacheckich Podola, Wołynia i Ukrainy: Monografie i wzmianki. – Warszawa: Oficyna wydawnicza «Blitz-Print», 1991. – Т. 2 / Oprac. nauk. Т. Epszteina i S. Górzynskiego. – S. 54–61; Левицький В. К вопросу о времени основания Почаевской лавры и о первой устроительнице ее Анне Гойской // Волинские епархиальные ведомости. – 1913. – С. 96–100, 126–128, 138–142, 165–167; Urban W. Hoscki (Hojski, Hośćki, Gostskij) Gabriel (Hawryło)... // Polski Słownik Biograficzny. – Wrocław; Warszawa; Kraków: Zakład Narodowy im. Ossolińskich. W-wo PAN, 1962–1964. – Т. 10. – S. 25; Urban W. Hoscki (Hojski, Hoyski, Hośćki) Roman... // Ibid. – S. 26; Wołyniak. Z przeszłości Hoszczy na Wołyniu. – Kraków, 1909. – S. 2–14; Яковенко Н. М. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст.: (Волинь і Центральна Україна). – К., Наук. думка, 1993. – С. 134–135.

² Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России, собранные и изданные Археологической комиссией. – СПб., 1863. – Т. 1: 1361–1598. – С. 17. Уточнення дати, у привілеї позначеної 1445 р., див.: Halecki O. Ostatnie lata Swidrygiełły i sprawa wołyńska za Kazimierza Jagiellończyka. – Kraków, 1915. – S. 287.

на цій згадці обриваються, ймовірно, користувався двома християнськими іменами, надання одного з яких могло бути приурочене до дня його народження, а друге – до дня хрещення. У внесеному згодом його сином у пом'яник Києво-Печерської лаври переліку родичів, що складається усього лиш із двох пар імен, одна з яких належить, мабуть, його батькам, ім'я, під яким його знаємо, відсутнє³.

З наступного покоління Гостських відомий тільки згаданий вище **Богдан Сенкович**, про якого в джерелах збереглося вже значно більше свідчень, ніж про його батька. 2 лютого 1483 р. він присутній у Рівному при записі князем Семеном Голшанським своїй дружині віна⁴, 10 березня 1487 р. засвідчує в Луцьку лист князів Михайла й Костянтина Івановичів Острозьких удові покійного Єнка Чаплича Тетяні на маєток⁵ та зобов'язання останньої їм служити⁶, 17 липня 1488 р. скріплює в Рівному своєю печаткою запис удови покійного маршалка Волинської землі й луцького старости Олізара Шиловича Федки своєму сестренцеві князю Богданові Васильовичу⁷, 2 вересня 1491 р. присутній у Луцьку на розгляді луцьким старостою князем Семеном Голшанським та кременецьким намісником князем Андрієм Сангушковичем спору кременецьких зем'ян Цеценівських із князем Олександром Сангушковичем⁸, 4 липня 1494 р. засвідчує в Луцьку продажний лист зем'янина Андрушка Русановича княгині Марії Ровенській⁹, 11 серпня 1502 р. ділить у Кошері князя Андрія Олександровича Сангушковича з удовою і сином

покійного брата Михайла¹⁰, 10 березня 1506 р. присутній у Луцьку при спорядженні луцьким городничим Петрушком Мушатичем запису своєму сестренцеві Богушу Боговитиновичу¹¹, 7 квітня 1516 р. засвідчує в Острозі зобов'язання зем'янина Івана Болбасовича служити князю К. І. Острозькому¹². До нас дійшли також тексти декількох привілеїв, адресованих Богданові Сенковичу, записи про його судові справи з сусідами, мова про які піде в частині, що стосується маєтків.

У вказаних вище актах 1483 й 1487 рр. Богдан Сенкович фігурує ще без титулів, а в листі вдови Олізара Шиловича 1488 р. – вже як луцький ключник та «потчаший короля его милости». Він згадується також у декількох записах до книги Литовської Метрики про надання деяким особам меду й жита із підпорядкованого йому ключа¹³. Підчасним пан Гостський був недовго, бо в 1489 р. цей уряд посідав уже князь Олександр Голшанський¹⁴; Луцький ключ перебував у його віданні ще під час спорядження згаданого вище запису Петрушка Мушатича 1506 р., а в листі Івана Болбасовича 1516 р. він знову фігурує без жодного титулу. Перелік приватноправових актів, до появи яких Богдан Сенкович Гостський був причетний, та займані ним уряди переконливо свідчать про вагомість позицій цього з Кирдейовичів серед волинської знаті.

У підтвердженні синові Василю на одну з батькових вислуг, датованому 4 травня 1527 р., про Богдана Сенковича сказано як про покійного¹⁵. Однак, схоже, що він помер

³ «Род пана Богдана Гостьского. Гавриіла. Маріи. Бориса. Єлену». (Голубев С. Т. Древний помянник Киево-Печерской лавры (конца XV и начала XVI ст.) // Чтения в Историческом обществе Нестора-Летописца. – К., 1892. – Кн. 6, отд. 3. – С. 59).

⁴ Archiwum ksiąg Lubartowiczow Sanguszków w Sławucie / Wyd. nakładem właściciela pod kier. Z. L. Radziwińskiego przy współudziale P. Skobielskiego i B. Gorczaka. – Lwów, 1887. – Т. 1: 1366–1506 (далі – AS. – Т. 1). – С. 82; щодо дати див. пояснення до цього акту: Ibid. – С. 162.

⁵ Ibid. – С. 86; щодо дати див. пояснення до цього акту: Ibid. – С. 163.

⁶ Ibid. – С. 85.

⁷ Ibid. – С. 142.

⁸ Ibid. – С. 95.

⁹ Ibid. – С. 102; щодо дати див. пояснення до цього акту: Ibid. – С. 164. Видавець змінив тут «Русанович» на «Русинович» (див. прим. а до цього акту) безпідставно.

¹⁰ Ibid. – С. 147.

¹¹ Ibid. – С. 132.

¹² Archiwum ksiąg Sanguszków w Sławucie / Wyd. przez B. Gorczaka. – Lwów, 1890. – Т. 3: 1432–1534 (далі – AS. – Т. 3). – С. 138.

¹³ Литовская Метрика. – Отд. 1. – Ч. 1: Книги записей. – СПб., 1910. – Т. 1. – Стб. 303–304, 310.

¹⁴ Wolff J. Senatorowie i dygnitarze Wielkiego Księstwa Litewskiego. 1386–1795. – Kraków, 1885. – С. 289.

¹⁵ Lietuvos Metrika. – Vilnius: Žara, 2001. – Кн. nr. 12 (1522–1529): Užrašymu knyga 12 / Parengė D. Antanavičius ir A. Baliulis (далі – Lietuvos Metrika. – Кн. nr. 12). – Р. 490–492.

значно раніше, оскільки у вироку великого князя від 15 березня 1522 р. у багатолітній справі панів Гостських із князями Корецькими за підводи фігурує тільки його син Василь Богданович¹⁶. У такому разі останню прижиттєву згадку про репрезентанта другого покоління роду Гостських містить указаний вище лист Івана Болбасовича 1516 р. Правда, 28 серпня 1522 р., тобто вже після вироку в справі за підводи, Богдана Гостського зустрічаємо в Острозі серед осіб, які засвідчують лист князя К. І. Острозького синові Іллі на масток Степань¹⁷, але це, очевидно, не колишній ключник, а однойменний із ним інший представник роду, до якого ми нижче повернемося.

З дітей пана ключника відомі дочка Уляна та сини Іван, Олександр і згаданий вище Василь. На відміну від батька, вони потрапляють у поле нашого зору значно рідше.

Уляна Богданівна вперше згадується 4 травня 1527 р. у зв'язку з підтвердженням братові Василю подарованого нею маєтку, який вона придбала в Берестейському повіті; у виданому з цього приводу листі дочка колишнього луцького ключника фігурує як дружина чи вдова зем'янина Івана Тура¹⁸. По смерті Василя Богдановича пані Турова деякий час опікувалася його дітьми й володіннями. Після отримання королевою Бонною луцького вїтївства, великий князь на її вимогу зажадав від Уляни пояснення, на яких підставах її підопічні тримають у місті Луцьку землю. У відповідь пані Турова посилала до Кракова господарського дворянина Петра Чаплича, і на основі пред'явлених ним привілеїв 20 травня 1537 р. Сигізмунд I ще раз підтвердив права роду на ґрунт, вислужений її батьком у великого

князя Олександра¹⁹. За актом ревізії 1545 р., на Улянї Гостській, у руках якої на цей час перебувала якась частина родового маєтку Крупа, лежав обов'язок спільно з деякими іншими землевласниками підтримувати в належному стані одну з городень мурованої частини «окольного» замку в Луцьку²⁰.

Олександр Богданович у 1509 р. як господарський дворянин отримав у Мозирському повіті «до волі» монарха село Бабичі²¹, яке невдовзі великий князь підтвердив йому на вічність²², а в наступному році був уже, очевидно, покійним, оскільки це поселення стало об'єктом чергового надання²³. Окрему гілку роду цьому із синів Богдана Сенковича започаткувати не судилося: під час ревізії 1545 р., оповідаючи про двір під містом Луцьком, який спочатку належав до ключа, а потім був наданий Олександрові Гостському, луцькі міщани відзначали, що останній не залишив по собі дітей, тому вислужений ним маєток дістався братові Василю²⁴.

Гілка Василя Богдановича Гостського

Василь Богданович 15 березня 1522 р. судився перед великим князем і панами-радами з князями Корецькими, які позивали його за те, що, всупереч звичаю, «подвод корецких отманивати въ Гощи не хочет»²⁵. Кілька років він служив господарським дворянином, у ролі якого фігурує в указаній тут першій згадці й двох листах великого князя щодо володінь, виклопотаних у травні 1527 р.²⁶ 10 серпня 1527 р. великий князь послав його як дворянина ув'язати князя Федора Сангушковича в деякі надані йому на Волині маєтки²⁷. Останню прижиттєву

¹⁶ AS. – Т. 3. – С. 220.

¹⁷ Ibid. – С. 238.

¹⁸ Lietuvos Metrika. – Kn. nr. 12. – P. 491.

¹⁹ РГАДА. – Ф. 389, оп. 1, кн. 20, л. 48 об. – 49 об.

²⁰ Rewizya zamków ziemi wołyńskiej w połowie XVI wieku / Wyd. A. Jabłonowski // Źródła dziejowe. – Warszawa, 1877. – Т. 6. – С. 39.

²¹ Описание документов и бумаг, хранящихся в Московском архиве министерства юстиции (далі – Описание документов и бумаг МАМЮ). – М., б. г. – Кн. 21. – С. 177, № 437.

²² Там же. – С. 179, № 467.

²³ Там же. – С. 186, № 538.

²⁴ Rewizya zamków ziemi wołyńskiej... – С. 75.

²⁵ AS. – Т. 3. – С. 219–220.

²⁶ Lietuvos Metrika. – Kn. nr. 12. – P. 490–492; Левицкий В. К вопросу о времени основания Почаевской лавры... – С. 96.

²⁷ AS. – Т. 3. – С. 313.

згадку про цього із синів Богдана Гостського знаходимо в переписі Литовського війська 1529 р.²⁸ У травні 1537 р. його діти, на той час, очевидно, ще неповнолітні (як відзначено вище), перебували вже під опікою сестри Уляни²⁹.

З дітей Василя Богдановича відомі дочка Настасія та сини Гаврило і Ярофій.

Настасія Василівна вперше потрапляє в поле нашого зору як безіменна сестра Ярофія Васильовича Гостського в його листі своїй дружині на маєтки, датованому серпнем 1565 р.³⁰ Вийшла заміж за кременецького повітника Івана Лосятинського, який 9 квітня 1570 р. склав у місті Тарнові, де опинився, очевидно, у справах князя В.-К. Острозького, котрому він служив, заповіт, за яким передав її під опіку свого господаря. Під час запису цього акту 10 жовтня того ж самого року в книгу Кременецького земського суду Настасія була вже вдовою³¹. Остання прижиттєва згадка про пані Лосятинську, зумовлена записом нею в книгу Луцького земського суду листа про продаж вдові брата Ярофія своїх прав на його спадщину в Кременецькому повіті, датована 12 жовтня 1585 р.³².

Гаврило Васильович згадується тільки в акті ревізії 1545 р., за яким разом із братом Ярофієм виконував городову повинність на користь Кременецького замку з успадкованих після батька сіл у Кременецькому

повіті³³. Очевидно, життя цього з братів Гостських обірвалося дуже рано, а дітей у нього, мабуть, не було.

Ярофій Васильович уперше згаданий в акті ревізії 1545 р.³⁴. У 60-х рр. XVI ст. деякий час був одним із ротмістрів, у ролі якого фігурує в 1565 й 1568 р.³⁵, а восени 1570 р. в одному із записів значиться вже як господарський дворянин³⁶. 27 липня 1574 р. шляхта Волинського воєводства обрала його в депутатський суд, який повинен був функціонувати під час безкоролів'я, що настало в Речі Посполитій після втечі Генріха Валуа³⁷. Після смерті луцького старости князя Богуша Корецького Стефан Баторій призначив пана Гостського сурогатором або справцею Луцького староства, у зв'язку з чим 12 вересня 1576 р. адресував мешканцям Луцького повіту спеціальний лист із наказом чинити йому послух³⁸, а 15 квітня 1580 р. номінував його луцьким земським суддею³⁹.

Про авторитет Ярофія Васильовича серед волинської знаті свідчить участь його як одного зі свідків у спорядженні численних приватноправових актів. Зокрема, він скріплює печаткою і підписом лист Демида Козинського своїм шваграм князям Масальським (4 січня 1562 р.)⁴⁰, лист Андрія Добринського дружині Ганні, що походила зі спорідненого з Гостськими роду Чжусів (16 січня 1562 р., Луцьк)⁴¹, лист Петра Де-

28 Литовская Метрика. – Отд. 1. – Ч. 3: Книги публичных дел: Переписи войска Литовского. – Пг., 1915. – Стб. 184.

29 РГАДА. – Ф. 389, оп. 1, кн. 20, л. 48–49 об.

30 Центральний державний історичний архів України, м. Київ (далі – ЦДІАК України). – Ф. 25, оп. 1, кн. 7, арк. 270.

31 Там само. – Ф. 22, оп. 1, кн. 3, арк. 70 зв. – 72.

32 Львівська наукова бібліотека Національної академії наук України ім. В. Стефаника (далі – ЛНБ НАНУ ім. В. Стефаника), від. рукописів. – Ф. 103, оп. 1, од. зб. 6510, арк. 45–47. Випис із актової книги Луцького земського суду.

33 Rewizya zamków ziemi wołyńskiej... – S. 94, 97.

34 Ibid. – S. 48, 94, 97.

35 Archiwum xx. Sanguszków w Sławucie / Wyd. nakładem właściciela pod kier. Z. L. Radziwińskiego przy współudziale P. Skobielskiego i B. Gorczaka. – Lwów, 1910. – Т. 6: 1549–1577 (Dyplomatarysz gałęzi Niesuchojeżskiej. – Т. 1) (далі – AS. – Т. 6). – S. 271; ЦДІАК України. – Ф. 25, оп. 1, кн. 7, арк. 266 зв. – 267 зв.; там само. – Ф. 21, оп. 1, кн. 13, арк. 29–29 зв.

36 ЦДІАК України. – Ф. 22, оп. 1, кн. 3, арк. 36–37.

37 Архив Юго-Западной России, издаваемый Временной комиссией для разбора древних актов, высочайше учрежденной при киевском военном, подольском и волинском генерал-губернаторе (далі: Архив ЮЗР). – Ч. 2: Постановления дворянских провинциальных сеймов в Юго-Западной России. – К., 1861. – Т. 1. – С. 29.

38 РГАДА. – Ф. 389, оп. 1, кн. 193, л. 47–48.

39 Там же. – Кн. 195, л. 318 об. – 320 об.; Руська (Волинська) Метрика: Регести документів Коронної канцелярії для українських земель (Волинське, Київське, Брацлавське воєводства). 1569 – 1673 / Упор.: Г. Боряк та ін.; Ред. Г. Боряк та ін. – К., 2002. – С. 340.

40 ЦДІАК України. – Ф. 25, оп. 1, кн. 4, арк. 13.

41 Там само. – Арк. 21.

ниска дружині Катерині (6 липня 1562 р., село Матвіївці)⁴², оправний лист Федора Сенюти своїй нареченій Катерині Єло-Малинській (5 травня 1564 р., село Вербоє)⁴³, два листи Олени Цати чоловікові Іванові Патрикю-Курозвонському (10 листопада 1564 р., село Новоселки)⁴⁴ та лист останнього дружині (20 листопада 1564 р., село Хмелів)⁴⁵, лист Богуша Корницького Михайлу Шашковичу-Долбунівському (4 квітня 1570 р., село Здовбиця)⁴⁶, лист Федора Петровича Чаплича та його дружини Катерини братові останньої Федору Сенюті (4 листопада 1578 р., село Глупонін)⁴⁷. У тестаментях чоловіка Настасії Романівни з Гостських Яна Гурка-Омелянського (8 квітня 1576 р.)⁴⁸, волинського воєводи князя Богуша Корецького (21 червня 1576 р.)⁴⁹, князя Юрія Збараського (20 січня 1580 р.)⁵⁰ зустрічаємо пана Гостського в списках опікунів удів та дітей.

27 червня 1580 р. у замку містечка Крупа пан суддя склав заповіт. «С тоє отруты, – оповідає він, – которая самому его милости пану Александру Семашку, подкоморему володимерскому, в неведомости пана подкоморого в дому его милости в замку Тучине мне и многимъ людемъ въ едле есть задана, и от тоє трутизны чуючи я в животе моемъ таковую хоробу, с которое не вам, абымъ долго на свете живъ быти могъ», і просить дружину, щоб поховала його без зайвих витрат «тамъ, где захочеть [...] подле давного обычаю и закону нашего хрестиянского греческого», а для захисту вдови від кривд її опікунами призначає князя Януша Заславського, волинського воєводи князя Яхима

Корецького та пана Федора Кадяновича Чаплича-Шпановського⁵¹. У січні наступного року Ярофія Гостського поховали в монастирі в містечку князів Острозьких Дорогобужі⁵², що лежало на р. Горині по сусідству з гніздом його роду.

Дружиною Ярофія Васильовича була дочка луцького повітника Тихна Козинського Ганна. Вперше пані Ярофієва Гостська згадується, правда, без імені, у скарзі Романа Івановича Гостського з приводу порушення її чоловіком умов поділу родових володінь, датованій 21 лютого 1558 р.⁵³ Наступного разу, але знову без імені, вона фігурує у двох королівських листах із приводу опіки над дітьми й спадщиною Януша Заславського, виданих 28 серпня 1562 р., з яких довідуємося, що деякий час діти покійного князя перебували в дружині Ярофія Гостського, а потім були забрані князем В.-К. Острозьким⁵⁴. По імені Ганна Тихнівна вперше названа в записі чоловіка на маєток, датованому 24 грудня 1564 р.⁵⁵ Свого чоловіка луцька земська суддина пережила майже на сорок років, але заміж, усупереч звичаям свого часу, уже не виходила. 14 листопада 1597 р. пані Гостська видала в селі Почаїв лист про заснування тут при старовинній кам'яній церкві Успіння Пречистої православною чоловічого монастиря⁵⁶, якому згодом судилося стати одним із провідних релігійних осередків України. У заповіті, перший варіант якого був складений 23 листопада 1616 р. у розташованому в Кременецькому повіті замку Орля, де Ганна Тихнівна доживала віку (остаточний його варіант з'явився тут 15

42 Там само. – Ф. 21, оп. 1, кн. 9, арк. 68 зв.

43 ЛНБ НАНУ ім. В. Стефаніка, від. рукописів. – Ф. 103, спр. 6506, арк. 6 зв. Оригінал листа.

44 ЦДІАК України. – Ф. 25, оп. 1, кн. 6, арк. 274, 275 зв.

45 Там само. – Арк. 273.

46 ЛНБ НАНУ ім. В. Стефаніка, від. рукописів. – Ф. 103, спр. 6505, арк. 10 зв. Випис із кременецької гродської книги.

47 Там само. – Спр. 6507, арк. 9. Оригінал листа.

48 ЦДІАК України. – Ф. 25, оп. 1, кн. 16, арк. 133–134 зв..

49 Архив ЮЗР. – Ч. 1: Акты, относящиеся к истории православной церкви в Юго-Западной России. – К., 1859. – Т. 1. – С. 95–116.

50 ЦДІАК України. – Ф. 26, оп. 1, кн. 3, арк. 846 зв. – 849 зв.

51 РГАДА. – Ф. 389, оп. 1, кн. 195, л. 433–439.

52 Wołyniak. Z przeszłości Hosczy... – S. 4–5.

53 ЦДІАК України. – Ф. 25, оп. 1, кн. 1, арк. 16 зв. – 17.

54 AS. – Т. 6. – S. 56, 57.

55 ЦДІАК України. – Ф. 25, оп. 1, кн. 7, арк. 266 зв. – 267 зв.

56 Памятники, изданные Временной комиссией для разбора древних актов, высочайше учрежденной при киевском военном, подольском и волинском генерал-губернаторе. – К., 1859. – Т. 4, отд. 1. – С. 38–55; Левицкий В. К вопросу о времени основания Почаевской лавры... – С. 96–100, 126–128, 138–142, 165–167.

лютого 1617 р.) вона просила свого спадкоємця Андрія Фірлея з Домбровиці поховати її поряд із чоловіком у монастирі в Дорогобужі⁵⁷. Остання прижиттєва згадка про вдову Ярофія Васильовича, зумовлена записом тестаменту в актову книгу, датується 20 березня 1617 р.⁵⁸ Смерть засновниці Почаївського монастиря в літературі датують 1619 р.⁵⁹ У паперах про обстеження кременецьким підкоморієм у березні 1642 р. меж монастирських ґрунтів відзначено, що фундаторка померла 25 років тому⁶⁰, що мало б означати 1617 р., а в декреті компромісарського суду в справі між монастирем і Фірлеями, виданому у вересні 1644 р., тобто на два з половиною роки пізніше, знову читаємо про ті самі 25 років з часу її смерті⁶¹. У старовинному пом'янику Почаївського монастиря, у 1755 р. переписаному з давнішого, запис імені його фундаторки позначений 1619 р.⁶², яким, очевидно, і слід датувати її смерть. Усупереч останній волі пані Гостської, поховали її не в Дорогобужі, а в монастирі в Почаєві⁶³.

Гілка Івана Богдановича Гостського

Івашко Богданович Гостський був одружений з дочкою зем'янина Бика Олександровича, після смерті якого отримав деякі його володіння; у листі на них, виданому 28 січня 1506 р., він фігурує як господарський дворянин⁶⁴. Наступна і остання згадка про цього із синів Богдана Гостського пов'язана з його участю в поділі луцьких

повітників Івашка, Ігната й Богдана Дчусів, здійсненому в селі Ляхів 13 квітня 1515 р.⁶⁵ Іван Богданович помер, як і брат його Олександр, схоже, ще за життя батька, про що свідчить лаконічний запис у пом'янику Києво-Печерської Лаври «Род пана Богдана Гоского. Івана. Александра»⁶⁶, внесений, очевидно, Богданом Сенковичем.

У переписі Литовського війська 1529 р. поряд із Василем Богдановичем рід представляє пан **Богдан Гостський**⁶⁷. У літературі його ототожнюють із Богданом Сенковичем⁶⁸, про якого тепер відомо, що на цей час його вже не було серед живих. Найімовірніше це був син Івана Богдановича, на якому як уже на повнолітньому лежав обов'язок виставляти вершників із батькової спадщини.

З достовірних дітей Івана Богдановича відомий син **Роман**⁶⁹. Уперше в поле нашого зору він потрапляє влітку 1545 р. під час ревізії Луцького замку, текст якої свідчить про те, що він разом із двоюрідним братом Ярофієм Васильовичем з родового маєтку Крупа відповідав за одну з городень земського моста через р. Стир⁷⁰. 10 квітня 1546 р., перебуваючи у Вільні, Роман Іванович приклав свою печатку до листа групи волинської знаті про розумову неповноцінність князя Андрія Заславського, виданого на прохання його племінника князя Кузьми⁷¹. 16 січня 1562 р. зустрічаємо його в Луцьку під час спорядження шляхтичем Андрієм Добринським запису своїй дружині Ганні, що походила зі спорідненого з Гостськими

⁵⁷ Матеріали по истории Почаевской лавры / Изд. В. Левицким. – Почаев, 1912. – Вып. 1. – С. 11–13.

⁵⁸ Там же. – С. 11.

⁵⁹ Левицкий В. К вопросу о времени основания Почаевской лавры... – С. 204.

⁶⁰ Матеріали по истории Почаевской лавры... – Вып. 1. – С. 84.

⁶¹ Там же. – С. 135.

⁶² ЦДІА України у Львові. – Ф. 201, оп. 46, арк. 56, 57.

⁶³ Модест, архимандрит. Место погребения основателей Почаевской лавры – Гойской и Домашевских // Волинские епархиальные ведомости. – 1910. – С. 140.

⁶⁴ Акты Литовской Метрики / Собр. Ф. И. Леонтовичем. – Варшава, 1897. – Т. 1, вып. 2: 1499–1507 гг. (далі – Акты ЛМ. – Т. 1, вып. 1). – С. 175, № 737.

⁶⁵ ЦДІАК України. – Ф. 22, оп. 1, кн. 13, арк. 430. Дільчий лист датовано третім індіктом, якому тут найбільше відповідає 1515 р.

⁶⁶ Голубев С. Т. Древний помяник Киево-Печерской лавры... – С. 78.

⁶⁷ Литовская Метрика. – Отд. 1. – Ч. 3: Книги публичных дел: Переписи войска Литовского. – Пг., 1915. – Стб. 184.

⁶⁸ Wołyniak. Z przeszłości Hosczy... – S. 3; Pułaski K. Kronika polskich rodów szlacheckich... – Т. 2. – S. 54; Яковенко Н. М. Українська шляхта... – К., Наук. думка, 1993. – С. 134.

⁶⁹ К. Пуласький вважав, що Роман мав кілька рідних братів і одним із них був Ярофій Гостський (див.: Pułaski K. Kronika polskich rodów szlacheckich... – Т. 2. – S. 55).

⁷⁰ Rewizya zamków ziemi wołyńskiej... – S. 48.

⁷¹ AS. – Т. 4. – S. 449.

роду Дчусів⁷². Останній раз Роман Іванович згадується серед живих у поборовому реєстрі 1583 р.⁷³

У шлюб Роман Гостський уступав, здається, аж три рази. У 50-х – першій половині 60-х рр. XVI ст. його дружиною була Марія Романівна Цата. Саме тому, за актом ревізії Кременецького замку 1552 р., разом із чоловіками її сестер він відповідає за городні із сіл Ридомль і Боршівка, що становили отчину Цатянок⁷⁴. На початку червня 1555 р. Роман і Марія Гостські мали в Кременці справу з однією із сестер Марії та її чоловіком⁷⁵. Останню прижиттєву згадку про Цатянку знаходимо в листі її сестри Олени, датованому 10 листопада 1564 р.⁷⁶ Наступною дружиною пана Гостського, за даними М. Гоздави-Гіжицького, була дочка луцького повітника Петра Кирдея-Мильського на ім'я Марія, а після неї – Дорота Корчмінська, котрій у лютому 1581 р. він записує 200 коп лит. гр. на маєтку Терентіїв і третину маєтку Гоща⁷⁷.

Продаючи в 1563 р. двоюрідному братові Ярофію половину маєтку Звірів, Роман Іванович мотивував свій учинок нагальною потребою в грошах на господарську службу та на виправу й віно дочкам, яких на цей час уже повидавав, як відзначав у листі, заміж⁷⁸. Одна з дочок, яку звали **Настасія**, уперше згадується в тестаменті свого чоловіка Яна Гурка-Омелянського, датованому 8 квітня 1576 р.⁷⁹, а востаннє – в угоді про межі маєтків, укладеній в Острозі 21 березня 1602 р. наступним її чоловіком Валентієм Вкринським, нею самою та сином Стефаном із Миколаєм Сенютою-Ляховецьким⁸⁰. Із

судової справи, яку в 1638 р. її внуки вели з Раїною з Гостських Соломерецькою за спадщину роду, довідуємося, що перед Я. Гурком-Омелянським вона була заміжня за одним із володимирських повітників Калусовських⁸¹. Друга з Романівен, невідома на ім'я, за даними М. Гоздави-Гіжицького, вийшла заміж за котрогось із луцьких повітників Хом'яків⁸². К. Пулаский уточнює, що її чоловіком був Петро Хом'як-Смордовський⁸³. Схоже, що в Романа Івановича Гостського була ще й третя дочка. Про це свідчить вище згадувана судова справа 1638 р., під час якої внуки Настасії Романівни заявляли, що на їхню бабу, яка з батькових володінь у Кременецькому повіті, за їхніми словами, не отримала посагу, нарівні з її сестрами припадала третя частина в чвертині цих маєтків⁸⁴.

Крім дочок, Роман Іванович Гостський залишив синів Ярофія та Гаврила.

Ярофій Романович у червні 1569 р. присягав замість батька, який на той час хворів, у Луцьку на вірність Короні⁸⁵; 10 лютого 1593 р. він засвідчує в селі Ляхів продажний лист Петра Михайловича Дчуси Василю Єловичу-Малинському⁸⁶; 5 травня 1601 р. підписав лист групи мешканців Волинського воєводства, що зібралися в Любліні на трибуналі, в оборону прав Преображенської церкви «православия греческого» на передмісті Любліна⁸⁷. У лютому 1611 р. Ярофія вже не було серед живих, оскільки, як побачимо далі, його маєтками й дітьми опікувався його молодший брат. К. Пулаский датує смерть старшого з Романовичів 1609 р.⁸⁸.

⁷² ЦДІАК України. – Ф. 25, оп. 1, кн. 4, арк. 21.

⁷³ Wykazy geograficzno-statystyczne. Województwo wołyńskie / Wyd. A. Jabłonowski // Źródła dziejowe. – Warszawa, 1889. – Т. 19. – S. 96.

⁷⁴ Архив ЮЗР. – Ч. 7. – К., 1890. – Т. 2: Акты о заселении Юго-Западной России. – С. 23. Хоча в тексті вказуються пани Гостські, до спадщини Цат мав відношення тільки Роман Іванович.

⁷⁵ ЦДІАК України. – Ф. 21, оп. 1, кн. 7, арк. 17 зв.

⁷⁶ Там само. – Ф. 25, оп. 1, кн. 6, арк. 274–275 зв.

⁷⁷ Wołyńskiak. Z przeszłości Hoszczy... – S. 9.

⁷⁸ ЦДІАК України. – Ф. 25, оп. 1, кн. 5, арк. 101–102.

⁷⁹ Там само. – Кн. 16, арк. 133–134 зв..

⁸⁰ ЛНБ НАНУ ім. В. Стефаника, від. рукописів. – Ф. 91, спр. 232.V.3, арк. 9–9 зв.

⁸¹ ЦДІАК України. – Ф. 22, оп. 1, кн. 44а, арк. 166 зв.

⁸² Wołyńskiak. Z przeszłości Hoszczy... – S. 10.

⁸³ Pułaski K. Kronika polskich rodów szlacheckich... – Т. 2. – S. 57.

⁸⁴ ЦДІАК України. – Ф. 22, оп. 1, кн. 44а, арк. 166–167 зв.

⁸⁵ Архив ЮЗР. – Ч. 2. – К., 1861. – Т. 1. – С. 7.

⁸⁶ ЦДІАК України. – Ф. 22, оп. 1, кн. 8, арк. 552 зв.

⁸⁷ Архив ЮЗР. – Ч. 2. – К., 1861. – Т. 1. – С. 38.

⁸⁸ Pułaski K. Kronika polskich rodów szlacheckich... – Т. 2. – S. 58.

Першою дружиною Ярофія Романовича була княжна Катерина з Порицьких, дочка князя Олександра Федоровича зі Збаража Порицького та Барбари з Уханських. 11 листопада 1578 р., імовірно, під час одруження, Роман видає в містечку Тучин лист про те, що позичив у неї 3 тис. пол. зол. і в цій сумі заставляє їй частину свого материстого маєтку Ридомль із належним до нього присілком Устечко⁸⁹. У 1585 р. Катерина зі Збаража Порицька померла. 23 листопада того самого року її тестамент було вписано в книгу Волинської Метрики⁹⁰. Після смерті першої дружини Ярофія Романович одружився з Кристиною Кирдей-Мильською, яка, за даними К. Пуласького, була дочкою луцького повітника Івашка Кирдея з Мильська Мнишинського; у 1590 р. він записує їй на своїх маєтках 6 тис. зол. і доживоття⁹¹. У 1592 й 1593 рр. Ярофія і Кристина Гостські спільно з Олізаром Кирдейом-Мильським та Іваном Кирдейом-Мнишинським порушували в Луцькому земському суді питання про спадщину предка дружини та її родичів Олізара Гавриловича Кирдейовича⁹², що жив у XV ст. Смерть удови Ярофія К. Пуласький датує 1629 р.⁹³

У шлюбі з Кристиною Кирдей-Мильською Ярофія Романович мав сина **Василя** та дочку **Олександрю**. Вперше вони згадуються як підопічні свого дядька Гаврила Гостського в записках про справи, які він мав 21 лютого 1611 р. у Кременецькому земському суді з князями Вишневецькими за шкоди, завдані їхнім селам Ридомль, Устечко й Хотовиця⁹⁴. Олександра Ярофіївна вийшла згодом заміж за кременецького

повітника Павла-Криштофа Сенюту, у зв'язку з чим 7 лютого 1616 р. разом із чоловіком видала в Гущі (!) листи про те, що взяла в матері, дядька Гаврила (як опікуна) та брата Базилія 25 тис. пол. зол. посагу й виправи, а тому вирікається з материстих та отчистих маєтків і зобов'язується в майбутньому не порушувати питання про спадок⁹⁵. Павел-Криштоф Сенюта на Ляхівцях, у свою чергу, записав унесені дружиною 25 тис. пол. зол. посагу та додаткові 25 тис. пол. зол. привінку на третині своїх ляховецьких маєтків⁹⁶. Син Ярофія Романовича фігурує в джерелах як Василь, Базиль і Вацлав. Це різноманіття варіантів його імені зумовило у свій час помилкову думку, начебто Ярофія залишив двох синів, одного з яких звали Василем, а іншого – Вацлавом⁹⁷. У посмертній згадці, датованій 1636 р., Вацлав Гостський фігурує як волинський хорунжий⁹⁸. За даними М. Гоздави-Гіжицького, він помер у 1629 р.⁹⁹ Оскільки вся спадщина Василя-Вацлава опинилася згодом у його двоюрідної сестри Раїни з Гощі Соломерецької¹⁰⁰, нащадків він не залишив.

К. Пуласький у використаних ним джерелах натрапив на згадку 1592 р. про **Михайла Гостського**, який, на його думку, міг бути сином Ярофія Романовича¹⁰¹.

Гаврило Романович 11 листопада 1578 р. засвідчує в Тучині лист брата Ярофія першій дружині¹⁰², 9 лютого 1589 р. ставить в Острозі підпис на записі Романа Ярмолинського своїй дружині Маруші з Сло-Малинських¹⁰³, 30 липня 1592 р. засвідчує в Луцьку квит Федора Гулевича¹⁰⁴, 10 лютого 1593 р. присутній у селі Ляхів під час продажу Пет-

⁸⁹ ЦДІАК України. – Ф. 22, оп. 1, кн. 7, арк. 68 зв.–70.

⁹⁰ Руська (Волинська) Метрика... – С. 404.

⁹¹ Pułaski K. Kronika polskich rodów szlacheckich... – Т. 2 – S. 58. Автор посилається на сумарій луцьких актів.

⁹² Radziwiński Z. L. Monografia xx. Sanguszków oraz innych potomków Lubarta-Fedora Olgerdowicza x. Ratneńskiego. – Lwów, 1912–1913. – Т. 2, cz. 2: Gałąź Niesuchojeńska (Dokończenie). – S. 114, 116.

⁹³ Pułaski K. Kronika polskich rodów szlacheckich... – Т. 2. – S. 58.

⁹⁴ ЦДІАК України. – Ф. 22, оп. 1, кн. 19, арк. 12–12 зв.

⁹⁵ Там само. – Кн. 24, арк. 534 зв.–535 зв., 535 зв.–536 зв., 538.

⁹⁶ Там само. – Арк. 532 зв. – 533 зв. 18 листопада 1618 р. лист уписано в кременецьку земську книгу. Дата видачі пропущена.

⁹⁷ Wołyniak. Z przeszłości Hosczy... – S. 11.

⁹⁸ ЦДІАК України. – Ф. 22, оп. 1, кн. 42, арк. 232–233 зв.

⁹⁹ Wołyniak. Z przeszłości Hosczy... – S. 11.

¹⁰⁰ ЦДІАК України. – Ф. 22, оп. 1, кн. 42, арк. 232–233 зв.

¹⁰¹ Pułaski K. Kronika polskich rodów szlacheckich... – Т. 2. – S. 58. Джерело не вказано.

¹⁰² ЦДІАК України. – Ф. 22, оп. 1, кн. 7, арк. 70.

¹⁰³ Там само. – Кн. 8, арк. 10 зв.

¹⁰⁴ Там само. – Арк. 304.

ром Дчусою Василю Єловичу-Малинському маєтку¹⁰⁵, 17 червня 1593 р. підписує в Любліні продажний лист Василя Семашка-Добрянського князю Костянтинові Острозькому¹⁰⁶, 13–17 грудня 1593 р. як один із королівських комісарів бере участь у розмежуванні ґрунтів удови Ярофія Васильовича Гостського та зем'ян Бережецьких¹⁰⁷, 15 травня 1602 р. підписує в Любліні продажний лист луцького старости Миколая Семашка Яну Кашевському¹⁰⁸, 12 листопада 1602 р. в тестаменті Матвія Єловича-Малинського призначається одним з опікунів дітей і спадщини¹⁰⁹, 12 червня 1611 р. підписує в Любліні дільчий лист синів Савина Єловицького¹¹⁰, 29 січня 1629 р. засвідчує в маєтку Горошки квит Катерини з Чернихова Немиричівни батькам за посаг і виправу¹¹¹ та лист її чоловіка Криштофа Сенюти на Ляхівцях про запис дружині певної суми грошей¹¹².

На відміну від брата, Гаврило Романович брав активну участь у суспільному житті. 11 вересня 1589 р. «обывателе земли Вольнское» обрали молодшого з Гостських у комісію для підготовки проекту поправки права¹¹³; у 1595 р. він був уповноважений підписати інструкцію луцького сеймику послам на сейм¹¹⁴, 9 жовтня 1596 р. скріпив

своїм підписом інструкцію православного Берестейського синоду послам до короля¹¹⁵, у 1598 р. увійшов у сеймову комісію для проведення люстрації Летичівського замку¹¹⁶, 5 травня 1601 р. поряд із братом Ярофієм підписав лист мешканців Волинського воеводства, що зібралися на трибуналі, в оборону прав Преображенської церкви на передмісті Любліна¹¹⁷, 20 листопада 1608 р. був обраний послом волинської шляхти на сейм¹¹⁸, 9 листопада 1611 р. призначений сеймом одним із комісарів по розмежуванню Київського воеводства з Великим князівством Литовським¹¹⁹, 8 березня 1616 р. знову підписував у Луцьку інструкцію послам на сейм¹²⁰, восени 1617 р. брав участь у переговорах гетьмана С. Жолкевського зі Скіндер-башою¹²¹, у 1618 р. разом із двома синами й племінником воював із турками під Оринином¹²², у 1623 р. за конституцією генерального Варшавського сейму увійшов у комісію, покликану відвернути запорозьких козаків від походу на море й спрямувати їхню діяльність на реалізацію інтересів Речі Посполитої¹²³, у 1625 р. призначався комісаром до ординації козаків¹²⁴.

Кільканадцять років Гаврило Романович був київським хорунжим, у ролі якого вперше фігурує 9 травня 1605 р., восени

¹⁰⁵ Там само. – Арк. 552 зв.

¹⁰⁶ ЛНБ НАНУ ім. В. Стефаника, від. рукописів. – Ф. 91, спр. 228.V.3, арк. 186 зв.

¹⁰⁷ ЦДІАК України. – Ф. 22, оп. 1, кн. 9, арк. 123 зв.

¹⁰⁸ Каталог колекції документів Київської археографічної комісії: 1369–1899 / Упор. Я. Р. Дашкевич, Л. А. Проценко, З. С. Хомутецька. – К.: Наук. думка, 1971. – № 82.

¹⁰⁹ ЦДІАК України. – Ф. 22, оп. 1, кн. 13, арк. 638 зв.

¹¹⁰ ЛНБ НАНУ ім. В. Стефаника, від. рукописів, ф. 46, тека XXI, серія III, спр. 1164. Випис поч. XX ст. з Кременецької земської книги.

¹¹¹ ЦДІАК України. – Ф. 22, оп. 1, кн. 37, арк. 109 зв.

¹¹² Там само. – Арк. 107 зв.

¹¹³ Архив ЮЗР. – Ч. 2. – К., 1861. – Т. 1. – С. 32.

¹¹⁴ *Źródła do dziejów polskich* / Wyd. M. Grabowski i A. Przewdziecki. – Wilno, 1844. – Т. 2. – S. 160.

¹¹⁵ ЛНБ НАНУ ім. В. Стефаника, від. рукописів. – Ф. 46, тека XXI, серія III, спр. 1156. Копія інструкції, уписаної до луцької гродської книги 27 жовтня 1629 р.

¹¹⁶ *Prawa, konstytucje u przywileje Krolestwa Polskiego u Wielkiego Xięstwa Litewskiego u wszystkich prowincyi należących. Na walnych seymach koronnych od seymu Wislickiego roku Panskiego 1347 az do roku ostatniego seymu uchwalone.* – Warszawa, 1783. – V. 1: Ab Anno 1550. ad Annum 1609. Acta Reipublicae continens. – P. 1454–1455.

¹¹⁷ Архив ЮЗР. – Ч. 2. – К., 1861. – Т. 1. – С. 37.

¹¹⁸ Там же. – С. 86.

¹¹⁹ *Prawa, konstytucje u przywileje....* – Warszawa, 1784. – V. 3: Ab Anno 1609. ad Annum 1640. Acta Reipublicae continens. – P. 17–18.

¹²⁰ Архив ЮЗР. – Ч. 2. – К., 1861. – Т. 1. – С. 115.

¹²¹ Pułaski K. *Kronika polskich rodów szlacheckich....* – Т. 2. – S. 59.

¹²² Архив ЮЗР. – Ч. 2. – К., 1861. – Т. 1. – С. 143–147.

¹²³ *Prawa, konstytucje u przywileje....* – Warszawa, 1784. – V. 3: Ab Anno 1609. ad Annum 1640. Acta Reipublicae continens. – P. 448.

¹²⁴ *Źródła do dziejów polskich....* – Т. 2. – S. 182.

1621 р. зайняв сенаторське крісло київського каштеляна, а 30 квітня 1630 р. був номінований овруцьким старостою¹²⁵.

З Гаврилом Романовичем пов'язують появу на Волині двох аріанських громад – у старому родовому гнізді Гостських та в заснованому ним самим містечку Сокол¹²⁶.

Останній раз київський каштелян і овруцький староста згадується серед живих у листі кременецьких повітників Ісерницьких про подарунок йому частини села Лосятин, датованому в Кременці 7 вересня 1631 р.¹²⁷, а 8 березня 1632 р. на уряд київського каштеляна, що звільнився, очевидно, внаслідок смерті Гаврила Романовича, був номінований його син Роман¹²⁸.

У шлюб Гаврило Романович уступав два рази. Першою його дружиною була вдова котрогось із луцьких повітників Хом'яків-Смордовських¹²⁹, дочка кременецького земського судді Антона Єловицького¹³⁰ на ім'я Катерина, разом з якою в 1589 р. він купував у князя Яхима Корецького маєток Ходорковичі¹³¹, а в травні 1613 р. вже як чоловік Полагни Богданівни з Хрінницьких він разом із нею та її родиною судився в трибуналі з Яном Жоравницьким за маєток Крупець, що становив спадщину діда другої дружини Немири Хрінницького¹³².

У шлюбі з Катериною з Єловицьких Гаврило Романович мав синів Романа й Прокопа та дочку Раїну.

Прокіп Гаврилович у 1610 р. навчався в університеті в німецькому місті Альтдорф¹³³, а в 1618 р., як пише К. Несецький, поліг у битві з турками під містечком Оринин¹³⁴. Наказуючи в 1623 р. послам на сейм просити для його батька нагороду, луцький сеймик відзначав у своїй інструкції, що під Оринином, де Гаврило Романович був разом із двома синами й племінником, одного сина він утратив¹³⁵.

Роман Гаврилович у 1604–1605 рр. навчався в університетах Альтдорфа й Базилей¹³⁶. Повернувшись на батьківщину, він активно включився в громадське життя. 8 серпня 1607 р. сеймик Волинського воєводства обрав Романа Гостського послом на сейм¹³⁷, у 1619 р. він представляв уже шляхту Київського воєводства¹³⁸, 1 квітня 1632 р. був призначений сеймом одним із комісарів від сенату до справ із Москвою¹³⁹, 3 червня 1632 р. підписав каптур Волинського воєводства¹⁴⁰, 8 листопада 1632 р. взяв участь у виборах нового короля Речі Посполитої¹⁴¹.

2 листопада 1613 р. Роман Гаврилович отримав у Варшаві уряд володимирського підкоморія¹⁴², на якому перебував, здається,

¹²⁵ Urządnicy dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII wieku: Spisy / Pod red. A. Gašiorowskiego. – Kórnik: Biblioteka Kórnicka, 2002. – Т. 3: Ziemie ruskie. – Zesz. 4: Urządnicy województw kijowskiego i czernihowskiego XV–XVIII wieku: Spisy / Opr. E. Janas i W. Kłaczewski. – S. 19, 30, 100.

¹²⁶ Wołyński. Z przeszłości Hosszycz... – S. 12; Urban W. Hoscki (Hojski, Hoścki, Gostskij) Gabriel (Hawryło)...; Tazbir J. Lubieniecki Andrzej... // Polski Słownik Biograficzny. – Wrocław; Warszawa; Kraków: Zakład Narodowy im. Ossolińskich. W-wo PAN, 1972. – Т. 17. – S. 594.

¹²⁷ ЦДІАК України. – Ф. 22, оп. 1, кн. 39, арк. 27 зв. – 30.

¹²⁸ Urządnicy dawnej Rzeczypospolitej... – S. 30.

¹²⁹ Wołyński. Z przeszłości Hosszycz... – S. 11.

¹³⁰ РГАДА. – Ф. 389, оп. 1, кн. 199, л. 27–30 об. Тестамент Антона, датований 26 лютого 1589 р. Ім'я дочки тут не вказане.

¹³¹ Pułaski K. Kronika polskich rodów szlacheckich... – Т. 2. – S. 58. Автор посилається на сумарій луцьких актів.

¹³² ЦДІАК України. – Ф. 22, оп. 1, кн. 22, арк. 3–5 зв.

¹³³ Żołędź-Strzelczyk Dorota. Peregrinatio academica: Studia młodzieży polskiej z Korony i Litwy na akademiach i uniwersytetach niemieckich w XVI i pierwszej połowie XVII wieku. – Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, 1996. – S. 214.

¹³⁴ Niesiecki K. Herbarz polski Kaspra Niesieckiego S. J. Powiększony dodatkami z późniejszych autorów, rękopismów, dowodów urzędowych i wydany przez J. N. Bobrowicza. – Lipsk, 1839. – Т. 4. – S. 379.

¹³⁵ Архив ЮЗР. – Ч. 2. – К., 1861. – Т. 1. – С. 143–147.

¹³⁶ Urban W. Hoscki (Hojski, Hoyski, Hoścki) Roman... – S. 26.

¹³⁷ Архив ЮЗР. – Ч. 2. – К., 1861. – Т. 1. – С. 83.

¹³⁸ Там же. – С. 117.

¹³⁹ Prawa, konstytucje u przywileje... – Warszawa, 1784. – V. 3: Ab Anno 1609 ad Annum 1640. Acta Reipublicae continens. – P. 708.

¹⁴⁰ Архив ЮЗР. – Ч. 2. – К., 1861. – Т. 1. – С. 173.

¹⁴¹ Там же. – С. 220.

¹⁴² РГАДА. – Ф. 389, оп. 1, кн. 206, л. 7 зв. – 8; Руська (Волинська) Метрика... – С. 562.

до 1624 р.¹⁴³, наприкінці 1625 р. виклопотав дозвіл на викуп у князя Адама Сангушка володимирського староства¹⁴⁴, що залишалося за ним аж до смерті, а 8 березня 1632 р. отримав номінацію на уряд київського каштеляна¹⁴⁵. З дозволу короля на відступ Юрію Ладі володимирського вйїтвства, датованого 26 лютого 1633 р.¹⁴⁶, впливає, що цей уряд теж перебував деякий час у руках Романа. Остання прижиттєва згадка про київського каштеляна й володимирського старосту Романа Гостського на Гощі й Крупі датується лютим 1635 р.¹⁴⁷, а 10 серпня 1635 р. його вже не було серед живих, оскільки цього дня король номінував київським каштеляном Олександра Пісочинського¹⁴⁸. Оскільки чоловіча лінія Гостських на Романові Гавриловичу обривалася, у серпні 1632 р., очевидно, з його ініціативи сеймик волинської шляхти порушив клопотання про закладання на пошану цього роду якоїсь фундації¹⁴⁹, але реалізувати цей намір панові каштеляну не вдалося.

Дружиною Романа Гавриловича була Олександра Немирич із Чернихова¹⁵⁰, яка походила з відомого шляхетського роду Київського воєводства. Останній раз пані каштелянова згадується у вирокі Кременецького земського суду, винесеному 27 лютого 1636 р. за позовом якогось Михайла Панковського, що домагався від неї, а також від сестри й спадкоємиці покійного чоловіка княгині Раїни з Гощі Соломерецької сплати 100 пол. зол. боргу, що залишилися після смерті вдови Ярофія Романовича Гостського Кристини Кирдеївни з Мильська¹⁵¹.

За прикладом батька в грудні 1617 р. Роман Гостський перейшов в аріанство, його дружина теж належала до цієї конфесії¹⁵².

Раїна Гаврилівна вийшла заміж за князя Миколая-Лева Соломерецького, який із 1608 р. займав уряд смоленського підкоморія, а з 1623 р. був смоленським каштеляном, а після смерті чоловіка, що наступила близько 1626 р., до кінця своїх днів залишилася вдовою. 13 жовтня 1645 р. княгиня Соломерецька склала у Висоцьку*, де доживала, очевидно, віку, тестамент, а коли 6 листопада 1645 р. цей акт уписували в пінську гродську книгу, вона була вже покійною¹⁵³.

Батько і брат княгині Соломерецької сповідували аріанство, чоловік і діти, на думку Ю. Вольфа, судячи з імен, були католиками¹⁵⁴, а вона трималася православної віри. Залишившись «остатнею сукцесоркою дому и фамилии ихъ милости пановъ Гойскихъ, а хотячы, абы с того дому вечная памятка на хвалу Божию зоставала», Раїна Гаврилівна заснувала в Гощі православний монастир і 2 січня 1639 р. видала в містечку Крупа лист, за яким передала «законникомъ религии старожитное рекгулы святого Василия веры церкви всходное кгрецкое под послушенствомъ святого отца патриарха константинопольского, не въ унии будучыхъ, пры церкви, там же в Госчы на предместью змурованое, заложеня святого архангела Христова Михайла» двір, фільварок і село Курозвони, «в ключу Гойском лежачие»¹⁵⁵. За іншим листом, спорядженим у Луцьку 5 лютого 1639 р., вона взяла на себе й своїх

¹⁴³ Останню згадку про нього з відповідним титулом містять листи Сигізмунда III про розмежування маєтків Яна Фірлея з Ковельським староством, датовані 19 лютого 1624 р. (див.: Каталог колекції документів Київської археографічної комісії... – № 103–104). Див. також: Німчук В. В., Яковенко Н. М. Підкоморські книги Правобережної України кінця XVI – першої половини XVII ст. // Книга Київського підкоморського суду (1584–1644). – К.: Наук. думка, 1991. – С. 12.

¹⁴⁴ Boniecki A. Herbarz Polski. – Warszawa, 1904. – Т. 7. – С. 363.

¹⁴⁵ Urzędniczy dawnej Rzeczypospolitej... – С. 30.

¹⁴⁶ Руська (Волинська) Метрика... – С. 679.

¹⁴⁷ Торгівля на Україні, XIV – середина XVII століття. Волинь і Наддніпрянина. – К.: Наук. думка, 1990. – С. 301.

¹⁴⁸ Urzędniczy dawnej Rzeczypospolitej... – С. 30.

¹⁴⁹ Архив ЮЗР. – Ч. 2. – К., 1861. – Т. 1. – С. 206.

¹⁵⁰ Wołyńskiak. Z przeszłości Hoszczy... – С. 14.

¹⁵¹ ЦДІАК України. – Ф. 22, оп. 1, кн. 42, арк. 232–233 зв.

¹⁵² Urban W. Hoscki (Hojski, Hoyski, Hoścki) Roman... – С. 26.

* Тепер с. Висоцьк Дубровицького р-ну Рівненської обл.

¹⁵³ Wolff J. Kniazowie litewsko-ruscy od końca czternastego wieku. – Warszawa, 1895. – С. 500–501.

¹⁵⁴ Ibid. – С. 501.

¹⁵⁵ Теодорович Н. И. Историко-статистическое описание церквей и приходов Волинской епархии. – Почаев, 1889. – Т. 2: Уезды Ровенский, Острожский и Дубенский. – С. 712–713. Дату листа див.: Wolff J. Kniazowie litewsko-ruscy... – С. 501.

наступників зобов'язання не допускати в Гощі аріанського богослужіння й не фундувати монастирів інших конфесій¹⁵⁶.

Володіння роду Гостських

Формування володінь роду Гостських.

Найдавнішою складовою володінь панів Гостських, очевидно, був маєток Гоща, що лежав у східній частині Луцького повіту в масиві володінь шляхетських родів гербу Кирдей, оскільки згаданий вище перший відомий нам представник цієї спільноти в середині 30-х рр. XV ст. вже користувався топоантропонімом, утвореним від його назви. Решта поселень, якими Гостські володіли впродовж свого існування, становили надбання наступних поколінь роду, вислужені у великого князя, придбані в інших осіб, набуті завдяки матримоніальним зв'язкам або осаджені ними самими на власних грунтах.

За правління Казимира (1440–1492), який у перші кільканадцять років перебування при владі щедро нагороджував шляхту маєтками, а пізніше ці роздачі відчутно згорнув, Гостські, ймовірно, не розширили своїх володінь; у книгах записів Литовської Метрики натрапляємо тільки на нагороди Богдана Гостського 1488 р. готівкою та сіллю з луцького мита¹⁵⁷. Нарощування родом маєтків почалося наприкінці XV ст., за правління Олександра (1492–1506). 26 травня 1494 р. цей великий князь підтвердив Богданові Сенковичу на вічність данне село (поселення данників) Звірово, що лежало за кільканадцять кілометрів на північний схід від Луцька, яке надав йому дещо раніше¹⁵⁸. 2 липня 1502 р. пан ключник отримав від

господаря шмат землі в місті Луцьку біля церкви св. Василя¹⁵⁹. З підтвердження на цю ділянку, виданого одному з його синів наступним монархом, довідуємося, що Богдан Сенкович осадив тут людей, засипав став, спорудив млини й побудував двірець, а крім того, виклопотав у великого князя Олександра дозвіл тримати в цьому обжитому ним маєтку вільну корчму¹⁶⁰. 4 липня 1494 р. пан Гостський отримав привілей на запровадження в маєтку Гоща торгу, правда, тільки «до волі» монарха¹⁶¹. Сигізмунд I (1506–1548), за даними (ймовірно, усними свідченнями місцевої шляхти), зібраними луцьким і берестейським біскупом Юрієм Фальчевським, який у 1545 р. ревізував Луцький замок, віддав Богданові Гостському з Луцького ключа, що тривалий час перебував у його віданні, Гульцівське й Кузьминське дворища¹⁶². Крім родового гнізда та перерахованих тут вислуг, Богдан Сенкович залишив дітям маєтки Крупа й Котів, перший з яких, як побачимо далі, став резиденцією однієї з гілок його нащадків, а другим вони володіли навпіл. Про шляхи, якими маєтки потрапили до Богдана, джерела мовчать.

Діти Богдана Гостського, розширюючи батькову спадщину власними надбаннями, вийшли за межі не тільки Луцького повіту, а й Волинської землі. Про Івашка Богдановича відомо, зокрема, що він успадкував третину маєтків батька своєї дружини Біка Олександровича, а крім того, 28 січня 1506 р. великий князь передав йому в окрузі Овруцького замку родину господарських підданих, надану раніше тестеві¹⁶³. Олександр Богданович у 1509 р. вислужив у Сигізмунда I в Мозирському повіті Київської

¹⁵⁶ Архив ЮЗР. – Ч. 1: Акты о церковно-религиозных отношениях в Юго-Западной Руси: (1322–1648 гг.). – К., 1883. – Т. 6. – С. 748–750.

¹⁵⁷ Литовская Метрика. – Отд. 1. – Ч. 1: Книги записей. – СПб., 1910. – Т. 1. – Стб. 233, 297, 315.

¹⁵⁸ Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, zbiór pergaminów, nr 8785. Реципієнт фігурує тут без титулу ключника.

¹⁵⁹ РГАДА. – Ф. 389, оп. 1, кн. 21, л. 109–109 об.

¹⁶⁰ Lietuvos Metrika. – Kn. nr. 12. – P. 490–492.

¹⁶¹ Торгівля на Україні... – С. 38. Реципієнт фігурує тут без титулу ключника.

¹⁶² Rewiza zamków ziemi wołyńskiej... – S. 86. За тими самими даними, Богдан Гостський отримав від Сигізмунда I в Луцьку заселений людьми передміський двірець, яким на час ревізії володіли його діти, але тут сплутано, очевидно, надання Олександром указаної вище ділянки Богданові Сенковичу й підтвердження заснованого останнім поселення наступним монархом синові Василю, діти якого й тримали цей маєток у 1545 р.

¹⁶³ Акты ЛМ. – Т. 1, вып. 1 – С. 175, № 737. В описі Овруцького замку 1545 р. згадується селище Романа Гостського з трьома димами під назвою Гостське, з якого йде ординська служба, причому відзначено, що цей маєток є вислугою (див.: Архив ЮЗР. – Ч. 4: Акты о происхождении шляхетских родов в Юго-Западной России. – К., 1867. – Т. 1. – С. 48).

землі село Бабиці, спочатку надане тільки «до волі» монарха¹⁶⁴, а невдовзі підтвержене на вічність¹⁶⁵, але в 1510 р., очевидно, внаслідок його смерті, це поселення монарх передав іншій особі¹⁶⁶. Під час ревізії 1545 р. луцькі міщани оповідали, що в минулому над р. Стиром був двірець Луцького ключа, де тримали королівські вівці, і до вівчарні належала ділянка землі площею на один плуг, але великий князь Олександр надав цей двірець «на приезд» Олександрю Гостському, а оскільки останній не залишив по собі дітей, маєток дістався його братові Василю, після смерті якого перейшов на його синів¹⁶⁷. Василь Богданович у першій чверті XVI ст. набув у Кременецькому повіті від Кудина і Юська Бережецьких Почаїв. На вічність він придбав, очевидно, тільки третину цього маєтку, а решту взяв під заставу певної суми грошей, оскільки зем'яни Бережецькі не раз нагадували потім його синові й невістці, правда, безрезультатно, щоб ті взяли свої гроші й повернули маєток. Уперше про Почаїв як про володіння Василя Богдановича, одного з синів колишнього луцького ключника, йдеться в листі великого князя кременецькому намісникові Якубу Монтовтовичу, виданому 20 травня 1527 р., про заборону стягувати мито під час ярмарку, що збирався тут на день Успіння Пречистої (15 серпня)¹⁶⁸. Крім поселення Почаїв, маєток включав, мабуть, і сусіднє село Савчичі. Як володіння Гостських уперше це поселення згадується в акті ревізії Кременецького замку 1545 р.¹⁶⁹, але відоме воно з кінця першої половини XV ст.¹⁷⁰, причому в найдавніших джерелах фігурує разом із селом Почаїв. Уляна Богданівна з Гостських десь у першій чверті

XVI ст. придбала в Пужичах Берестейського повіту на Підляшші за 60 коп грошів якийсь двірець та Зазулівський жеребій із тяглими й путними людьми, а згодом записала це своє надбання братові Василю¹⁷¹. 4 травня 1527 р., «паметуючи на вернии а пильнии послуги предковъ и отца его ку предкомъ нашимъ, и тежъ его к намъ, ижъ они, будучы там, на Воляни, и инъдеи, завжды на послугахъ нашихъ намъ верне а пильне, хтиве служатъ и статью, и горль своихъ, и крови розлитья про нас, господарей своих, никгды не лютують», Сигізмунд I підтвердив Василю Богдановичу фільварок біля міста Луцька за церквою святого Василя, записаний йому покійним батьком, та двірець і жеребій Зазулівський, який подарувала йому сестра Уляна на вічність¹⁷².

Оскільки родове гніздо Гостських лежало на шляху з Луцька на Київ, його власникам інколи доводилося давати на потреби держави свої підводи, і на цьому ґрунті вони тривалий час конфліктували із сусідами з Рівного й Корця. З листа Сигізмунда I княгині Марії Ровенській 1507 р. довідуємося, зокрема, що за правління Казимира Ягайловича Богдан Сенкович судився з нею перед панами Михайлом Монтовтовичем та Іваном і Пацком Ходковичами, а потім і перед самим господарем за те, «иж его подводъ гостских в Ровном не отманивают», але безрезультатно¹⁷³. У свою чергу, Гостські відмовлялися міняти корецькі підводи. 27 серпня 1492 р. Богдан Сенкович мав із цього приводу справу з красносельським намісником князем Іваном Корецьким, у результаті розгляду якої, «достаточне ся доведавши старини, как здавна

¹⁶⁴ Описание документов и бумаг МАМЮ. – Кн. 21. – С. 177, № 437.

¹⁶⁵ Там же. – С. 179, № 467.

¹⁶⁶ Там же. – С. 186, № 538.

¹⁶⁷ Rewizya zamków ziemi wołyńskiej... – S. 75.

¹⁶⁸ Левицкий В. К вопросу о времени основания Почаевской лавры... – С. 96.

¹⁶⁹ Rewizya zamków ziemi wołyńskiej... – S. 94, 97.

¹⁷⁰ Згадка 1442 р. (див.: ЛНБ НАНУ ім. В. Стефаника, від. рукописів. – Ф. 91, спр. 410.I.4, арк. 10–11; Radzi- miński Z. L. Słowo o namiestnikach rusko-litewskich i marszałkach wołyńskiej ziemi, wywołane pracą p. Józefa Wolffa «Senatorowie i dygnitarze Wielkiego Ks. Litewskiego», poprzedzone i zakończone uwagami i uzupełnieniami do niej. – Kraków, 1885. – S. 17–18, przyp. 2; Halecki O. Ostatnie lata Świdrygiełły... – S. 34); згадка 1451 р. (див.: Литовская Метрика. – Отд. 1. – Ч. 1: Книги записей. – СПб., 1910. – Т. 1. – Стб. 59; те саме: Lietuvos Metrika. – Vilnius: Žara, 1998. – Kn. nr. 3 (1440–1498): Užrašymų knyga 3 / Parengė L. Anuzyte ir A. Baliulis. – P. 42.

¹⁷¹ Lietuvos Metrika. – Kn. nr. 12. – P. 491.

¹⁷² Ibid. – P. 490–492.

¹⁷³ AS. – Т. 3. – S. 42–43.

бывало», великий князь Олександр і пани рада наказали панові ключнику, щоб чинив «по давньому» і корецькі підводи таки міняв. На прохання обох сторін монарх дав тоді згоду на те, щоб гінці, які «туды гоняют через их имена», підвід і возів у них не брали, «как ест того обычай», та коли будуть везти «на замки наши украинные пищали и само-стрелы и порох на колку воз, на пяти або на шести, – вказувалося далі в листі, – мают они под наши тые речи подводы з возы давати»¹⁷⁴. Спiр із князями Корецькими тягнувся ще кілька десятиліть. У вирок у справі про ті самі підводи між удовою Федора Івановича Корецького Ганною та її синами, з одного боку, і сином Богдана Гостського Василем, з іншого, винесеному 15 березня 1522 р., читаємо, що княгиня пред'явила на суді листи, видані їй свекру князю Іванові Васильовичу Корецькому великими князями Казимиром та Олександром і луцьким старостою Петром Яновичем, які також «в том князя Корецкого правого знашли и тьи подводы корецкии у Гоци пану Богдану отманивати казали»¹⁷⁵.

На кінець першої третини XVI ст. у володіннях роду Гостських на Волині нараховувалося понад 80 служб підданих, оскільки, за переписом Литовського війська 1529 р., з них належало виставляти 10 вершників, сім з яких мав виводити Василь Богданович, а решту три – його племінник Богдан¹⁷⁶.

Оскільки Олександр Богданович Гостський не залишив дітей, спадщину Богдана Сенковича ділили тільки на дві частини. Половина, яка перепала дітям Івана Богдановича, через передчасну смерть його сина Богдана дісталася Романові Івановичу, а половина Василя Богдановича разом із

власними його надбаннями через смерть сина Гаврила в повному обсязі відійшла Ярофію Васильовичу. Поділ, який Василь Богданович, очевидно, учинив із дітьми покійного брата Івана, або не був юридично оформлений, тобто маєтки лише «розібрали до часу», або не задовольняв сторони, тому Роман Іванович і Ярофій Васильович ділилися маєтками заново. Цей поділ відбувся десь 1557 р., оскільки зі скарги першого з них на другого, датованої кінцем лютого 1558 р., випливає, що строк передбаченої угодою доплати до його частки певної суми грошей кінчався на м'ясопуст 1558 р.¹⁷⁷

Маєтки Ярофія Васильовича Гостського. Перераховуючи в тестаменті свою нерухомість, записану дружині, серед іншого Ярофій Васильович згадував замок і місто Крупа із селами Рясники й Микулин, половину села Котів, село Рудня на р. Любаші та двірець Кобилій, щодо яких відзначав, що отримав ці маєтки під час поділу з двоюрідним братом Романом¹⁷⁸. Крім того, під час поділу він отримав також половину села Звірів, а другу половину цього поселення, що відійшла до Романа Івановича, 25 червня 1563 р. придбав у нього за 450 коп грошів¹⁷⁹. За поборовим реєстром 1570 р., у Луцькому повіті Ярофій Гостський платив податок за поселення Крупа, Микулин, Рясники, Котів, Звірів та безіменний двірець¹⁸⁰. У реєстрі 1577 р. до цього списку додано села Радохівка й Підгірці¹⁸¹, але з тестаменту відомо, що це були володіння Григорія Чаплича-Шпановського, які перебували в його руках лише тимчасово¹⁸². Як бачимо, у добре залюдненому Луцькому повіті Ярофію Васильовичу вдалося поповнити свої володіння всього лиш половиною

¹⁷⁴ Baliński M., Lipiński T. Starożytna Polska pod względem historycznym, geograficznym i statystycznym opisana przez... – Warszawa, 1844. – Т. 2. – С. 1409.

¹⁷⁵ AS. – Т. 3. – С. 220.

¹⁷⁶ Литовская Метрика. – Отд. 1. – Ч. 3: Книги публичных дел: Переписи войска Литовского. – Пг., 1915. – Стб. 184.

¹⁷⁷ ЦДІАК України. – Ф. 25, оп. 1, кн. 1, арк. 16 зв. – 17.

¹⁷⁸ РГАДА. – Ф. 389, оп. 1, кн. 195, л. 433–439.

¹⁷⁹ ЦДІАК України. – Ф. 25, оп. 1, кн. 5, арк. 101–102. Спираючись на опублікований І. М. Каманіним опис цієї книги, К. Пуласький, писав, що в 1563 р. Ярофій продав Романові волость Кнерути і половину села Звірів (див.: Pułaski K. Kronika polskich rodów szlacheckich... – Т. 2. – С. 55), насправді ж в описі відзначено дарчий запис Ярофія братові Роману на маєток Кнерут 1560 р. та запис про продаж Романом Ярофію половини села Звірів 1563 р. (див.: Опись актов книги Киевского центрального архива № 2037 / Сост. И. М. Каманин. – К., 1883. – С. 16, № 6, 7).

¹⁸⁰ Wykazy geograficzno-statystyczne. Województwo wołyńskie... – С. 3.

¹⁸¹ Ibid. – С. 53.

¹⁸² РГАДА. – Ф. 389, оп. 1, кн. 195, л. 433–439.

родового села Звірів, зате 8 серпня 1560 р. він отримав від великого князя для своїх маєтків два привілеї – на ярмарок у родовому маєтку Крупа, де постійно проживав із сім'єю, на тиждень після святого Онуфрія¹⁸³ та на корчму в успадкованому після діда й батька дворіччя під містом Луцьком¹⁸⁴.

У Кременецькому повіті Ярофій Гостський успадкував села Почаїв і Савчичі. Зем'яни Бережецькі, в яких його батько придбав ці поселення, починаючи з 30-х рр. XVI ст., намагалися повернути їх назад¹⁸⁵, але, переконавшись у безрезультатності своїх зусиль, одна з гілок цього роду за додаткову винагороду відмовилася згодом від своїх домагань; у 1550 р. відповідну угоду було укладено з Івашком Матвійовичем Бережецьким¹⁸⁶, а в 1556 р. своїх прав зреклися двоюрідні сестри останнього Олена й Настасія Михнівни та їхні чоловіки Іван Демидецький і Некраш Городницький¹⁸⁷.

Нехтуючи волею великого князя, адміністрація Кременецького замку далі стягувала в маєтку Почаїв мито. У 1545 р. кременецькі міщани скаржилися навіть ревізорові, що кременецький підстароста від воза крамного бере з них у Почаєві на день Матері Божої по два гроші, а від бочки пива чи меду – по грошу¹⁸⁸. 23 лютого 1557 р. Ярофій Васильович отримав від Сигізмунда

Августа підтвердження згаданого вище листа попереднього монарха 1527 р. про заборону стягувати ці побори¹⁸⁹.

23 травня 1557 р. пан Гостський розмежував Почаївський маєток із грунтами Лосятинського маєтку зем'ян Ісерницьких¹⁹⁰. Пізніше він урегулював свої межі і з волюстю Кременецького замку. У листі князю Янушу Збаразькому від 27 червня 1577 р. з вимогою заборонити мешканцям підлеглого йому як старості села Дунаїв захоплювати землі сіл Почаїв і Савчичі, король наказував, зокрема, суворо дотримуватися комісарського розмежування, учиненого за Сигізмунда Августа¹⁹¹. У 1564 р. по сусідству з маєтком Почаїв у шляхтича Яцка Лідиховського Ярофій Васильович придбав невеличку частину села Лідихов¹⁹²; 18 липня 1577 р. князь Януш Збаразький продав йому за 600 коп грошів частину сусіднього села Бережці¹⁹³; 8 травня 1579 р. у шляхтича Івана Масковича Лосятинського за 300 коп грошів Ярофій Васильович купив ще одну частину цього поселення¹⁹⁴. У 60-х рр. XVI ст. на грунтах, придбаних у зем'ян Бережецьких, з'явилося нове село Кімнатка, на яке вперше натрапляємо в записі Ярофія Васильовича дружині, складеному в серпні 1565 р.¹⁹⁵; у реляції возного, датованій травнем 1568 р., Кімнатка згадується як волиця¹⁹⁶, тобто новоосіле поселення, мешканці

¹⁸³ Там же. – Кн. 37, л. 473 об. – 474.

¹⁸⁴ Там же. – Л. 474 об.

¹⁸⁵ ЛНБ НАНУ ім. В. Стефаника, від. рукописів. – Ф. 91, спр. 140.І.2, арк. 2–3.

¹⁸⁶ ЦДІАК України. – Ф. 21, оп. 1, кн. 2, арк. 11–11 зв. Запис про розмежування володінь зберігся фрагментарно, але з того, що межею визнається р. Кімнатка, випливає, що тут ідеться про розмежування маєтків Почаїв і Савчичі та села Бережці.

¹⁸⁷ ЦДІАК України. – Ф. 22, оп. 1, кн. 13, арк. 688–689.

¹⁸⁸ Rewizya zamków ziemi wołyńskiej... – S. 106.

¹⁸⁹ Левицкий В. К вопросу о времени основания Почаевской лавры... – С. 97.

¹⁹⁰ Теодорович Н. И. Декрет короля Стефана Батория по тяжбе владелицы Почаева и части Бережцов Анны Тихоновны Гойской с Иваном Некрашевичем-Бережецким и его братьями, владельцами другой части Бережцов, от 20 ноября 1585 года, а также разграничение Почаевского имения от Бережецкого 17 ноября 1592 года и от Лосятинского имения 22 сентября 1594 года (К истории Почаевской лавры) // Волинские епархиальные ведомости: Часть официальная. – 1896. – С. 956–958. Лист дійшов до нас у складі декрету кременецького підкоморія від 22 вересня 1594 р. у справі між Ісерницькими та вдовою Ярофія, копія якого на польській мові зберігалася в архіві Почаївської лаври.

¹⁹¹ РГАДА. – Ф. 389, оп. 1, кн. 195, л. 22 об. – 23 об.

¹⁹² У записі дружині, датованому груднем 1564 р., Ярофій Васильович згадує і частину села Лідихів, придбану в Яцка Лідиховського за 80 коп литовських грошів (ЦДІАК України. – Ф. 25, оп. 1, кн. 7, арк. 267 зв.). Імовірно, ця угода була укладена одночасно з угодою про застава решти володіння продавця, що датується 17 серпня 1564 р. (Barącz S. Pamiętnik szlacheckiego Ledochowskich domu. – Lwów, 1879. – S. 8–9. Лист Яцка Лідиховського згадується в записі про судовий процес за цю частину між панями Лідиховськими 1598 р., але автор книжки користувався ним у виписі латинкою, в якому прізвище Ярофія спотворене).

¹⁹³ ЦДІАК України. – Ф. 22, оп. 1, кн. 6, арк. 59–60.

¹⁹⁴ Там само. – Кн. 7, арк. 8 зв. – 10.

¹⁹⁵ Там само. – Ф. 25, оп. 1, кн. 7, арк. 267–268 зв.

¹⁹⁶ Там само. – Ф. 21, оп. 1, кн. 13, арк. 8.

якого ще не обтяжені повинностями на користь власника. В одній із книг Волинської Метрики зберігся текст привілею панові Гостському на осадження в його маєтку Дорофіїв у Кременецькому повіті нового міста на магдебурзькому праві з ярмарками й торгами, датованого квітнем 1572 р.¹⁹⁷ Крім цього поселення, також заснованого на грунтах, придбаних у зем'ян Бережецьких, і відомого згодом під назвою Ярофіїв (у записі привілею в книгу Волинської Метрики, очевидно, допущена помилка), наприкінці життя Ярофій Васильович заклав ще невеличкий замок Орле, який згадує у своєму тестаменті.

У руках Ярофія Васильовича перебували також деякі заставні володіння. У Луцькому повіті, як уже згадувалося, він тримав села Радохівка й Підгірці¹⁹⁸, що належали Григорію Чапличу-Шпановському¹⁹⁹; у Кременецькому 17 серпня 1564 р. за 60 коп грошів узяв у Яцка Денисовича Лідиховського належну йому частину села Лідихов²⁰⁰, а в 1566 р. луцький повітник Каленик Васильович та його дружина Ганна Михайлівна з Лосятинських Батковські заставили йому за 511 коп і 10 грошів строком на 10 років суміжні з почаївськими грунтами маєтки Перенятин і Башарівка²⁰¹, які їхні нащадки зуміли собі повернути аж у наступному столітті.

У поборовому реєстрі 1570 р., де маєтки, що перебували в руках Ярофія Васильовича в Кременецькому повіті, перераховані без поділу на власні та заставні, зафіксовано поселення Почаїв, Перенятин, Башарівка, Волиця, Кімнатка та Лідихів (частина). Загалом тут було 75 димів, 76 городників, дві корчми та одне млинове коло²⁰². Податок 1577 р. через татарські спустошення кременецькі повітники не платили²⁰³, тому списку поселень за цей рік не маємо.

24 грудня 1564 р., під час перебування з «плотняжними людьми» в Києві на відбудові замку, «сподіваючися часу смертельного», Ярофій Васильович спорядив тут лист, за яким половину маєтку Звірів, придбану в брата Романа, та частину села Лідихів, яку купив у Яцка Лідиховського, подарував дружині з умовою, що згодом ці маєтки безплатно перейдуть до дітей²⁰⁴. Наступним актом, виданим 8 серпня 1565 р. у фільварку на передмісті Луцька, «пом'нячи на час смертний, иж над него ничего на свете певнейшого каждому человеку не ест», він записав Ганні Тихнівні до кінця її життя села Почаїв, Савчичі й Кімнатку із застереженням, що після її смерті ці маєтки «в домъ мой тому, хто до того за правомъ прирочонымъ близшыи будетъ, спасти и зостати мают»²⁰⁵. Через тиждень, 15 серпня 1565 р., у тому самому фільварку з'явився ще один лист, в якому йшлося про те, що під час перебування на господарській службі Ярофій Васильович записав дружині на двох третинах своїх володінь у Волинській землі 1 тис. коп грошів, а тепер, ведучи роту на службу королю та Речі Посполитій, позичив у неї ще 1 тис. копу і в усій цій сумі заставляє дві третини маєтків у Волинській землі, на яких би вона не мала ще права, нічого не лишаючи сестрі, братові, кровним і близьким, з умовою, щоб перед смертю дружина віддала дітям, якщо вони будуть, ці дві третини без сплати ними боргу²⁰⁶. У листі, виданому 22 листопада 1578 р., пан Гостський указував, що в 1557 р. записав третину своїх володінь Ганні Тихнівні на вічність, а решту – у 1 тис. коп грошів, і визнав свій лист перед віленським воєводою; тепер же, щоб дружина не мала в майбутньому від його родини клопоту з виділенням тої третини, окремим листом записує їй на вічність замок і містечко Крупа з належними до замку селами й присілками; з двох

¹⁹⁷ РГАДА. – Ф. 389, оп. 1, кн. 192, л. 138–138 об.

¹⁹⁸ Wykazy geograficzno-statystyczne... – S. 53.

¹⁹⁹ РГАДА. – Ф. 389: Литовская Метрика, оп. 1, кн. 195, л. 433–439.

²⁰⁰ Barącz S. Pamiętnik Ledochowskich domu... – S. 8–9.

²⁰¹ ЦДІАК України. – Ф. 22, оп. 1, кн. 3, арк. 29.

²⁰² Wykazy geograficzno-statystyczne... – S. 25.

²⁰³ Ibid. – S. 78.

²⁰⁴ ЦДІАК України. – Ф. 25, оп. 1, кн. 7, арк. 266 зв. – 267 зв.

²⁰⁵ Там само. – Арк. 267 зв. – 268 зв.

²⁰⁶ Там само. – Арк. 269–270 зв.

третин, записаних у 1 тис. коп грошів, виділяє двір і маєток Звірів та двірць із людьми під містом Луцьком, які залишає за собою; решту володінь, зокрема маєтки Почаїв, Кімнатка, Савчичі, Ярофіїв, частини в селах Лідихів і Бережці, на яких є 3 тис. коп грошів боргу, записує Ганні Тихнівні до кінця життя з умовою, що після її смерті ці маєтки відійдуть тому, кого він вкаже в тестаменті, а в разі, якщо будуть діти, залишаться їм²⁰⁷. Тестаментом у 1580 р. Ярофій Васильович ще раз підтвердив Ганні Тихнівні замок і місто Крупа із селами Рясники й Микулин, половину села Котів, село Рудня на р. Любаші та двірць Кобилій у Луцькому повіті на вічність, на маєтках Почаїв, Савчичі, Кімнатка і Ярофіїв у Кременецькому повіті залишив їй доживоття й 3 тис. коп грошів, а крім того, подарував придбану ним частину маєтку Бережці, де в урочищі Орля почав уже будувати замочок, і частину маєтку Лідихів. Ганна Тихнівна отримала також 200 коп грошів на заставних маєтках Перенятин, Башарівка й Волиця Богдана Батковського, 1015 коп грошів на маєтках Радохівка й Підгірці Григорія Чаплича-Шпановського, 50 коп грошів на частині села Бережці Івана Масковича Лосятинського, 1 тис. коп грошів на маєтку Жабокрики волинського воєводи князя Яхима Корецького, усі рухомі речі, у тому числі зброю в замках Крупа та Орля, худобу в Крупі, Звірові, на Любаші й на Кобильому. Разом із тим їй залишилися також поважні борги, що становили близько 2 тисяч кіп грошів²⁰⁸.

Після смерті Ярофія Васильовича, всупереч перерахованим вище записам, двоюрідний брат Роман і його сини зажадали від удови, щоб узяла в них належні їй суми й віддала маєтки покійного чоловіка, але у відповідь почули: «Маю своїх грошей много». У присутності людей, які на початку 1581 р. зібралися в Дорогобужі в монастирі на похороні, Ганна Тихнівна заявила, що має відповідні записи покійного чоловіка, а крім того скоро стане матір'ю, тому не зби-

рається прощатися з його спадщиною. 25 січня возний, якого посилали до пані Гостської, скаржився, що вона зустріла його та слугу Романа Івановича, який їздив із ним, пострілами з гармат, гаківниць і рушниць. Коли ж наприкінці січня Роман Гостський забрав Ярофієву половину маєтку Котів і Любашу силоміць, справу передали на розсуд приятелів, які 4 листопада 1581 р., зібравшись у Дорогобужі в монастирі, ухвалили повернути половину Котова та кузню в Любахках (!) удові назад²⁰⁹. Оскільки нащадка, про якого Ганна Тихнівна говорила в Дорогобужі в монастирі, не було, на володіння покійного чоловіка заявила також претензії його рідна сестра Настасія Лосятинська, але вдова зуміла порозумітися з нею, і 10 жовтня 1585 р. остання видала в Луцьку лист, за яким за 10 тис. коп грошів відступила свої права на маєтки Почаїв, Савчичі, Кімнатка та Ярофієво, що становили братову спадщину в Кременецькому повіті²¹⁰. За реєстром 1583 р., вдова Ярофія Гостського платила податок із містечка Крупа та сіл Микулин і Рясники, половини села Котів і заставного маєтку Радохівка (тут: Радоговля) в Луцькому та з містечка Ярофіївка й сіл Почаїв, Кімнатка, Бережці (частина), Лідихів (частина) й заставних сіл Перенятин та Башарівка в Кременецькому повітах, а за реєстром 1589 р. – з містечок Крупа та Ярофіївка²¹¹.

У 1584–1585 р. Ганна Тихнівна судилася з Іваном Некрашовичем Бережецьким, який позивав її за те, що на спільному з ним Бережецькому ґрунті осадила й тепер розширює містечко Ярофіїв, проти села Кімнатка збудувала собі над річкою корчму, на р. Комарівці засипала один, а на р. Кімнатці – аж два стави, в урочищі Рокитно будує новий замок, на який рубає дерево в спільному борі й діброві, та осаджує нове містечко²¹², під яким малося на увазі засноване Ярофієм Васильовичем поселення Орля. Остаточню цю справу було залагоджено під час розмежування, проведеного 5 листопада 1592 р.²¹³.

207 Там само. – Ф. 22, оп. 1, кн. 7, арк. 101 зв.–104.

208 РГАДА. – Ф. 389, оп. 1, кн. 195, л. 433–439.

209 Wołyniak. Z przeszłości Hosszycy... – S. 4–6.

210 ЛНБ НАНУ ім. В. Стефаника, від. рукописів. – Ф. 103, оп. 1, од. зб. 6510, арк. 45–47.

211 Wykazy geograficzno-statystyczne... – S. 91, 138, 152, 157.

212 Теодорович Н. И. Декрет короля Стефана Батория... – С. 837–840.

213 Там же. – С. 909–916.

9 травня 1602 р. вдова Ярофія Гостського спорядила в Любліні лист, за яким записала свої маєтки в Кременецькому повіті – місто Орля із замком і належними до нього фільварками, містечком Ярофіївка, селом Савчиці, селом Почаїв із монастирем у цьому поселенні та частинами в селах Нижні й Вишні Бережці – синам своєї племінниці Барбари з Козинських Янові й Андреві Фірлеям із Домбровиці²¹⁴. Того самого дня батько останніх радомський каштелян Андрій Фірлей від імені синів спеціальним листом гарантував пані Гостській на подарованих нею володіннях доживоття з правом узяти на ці маєтки позику на суму до 1 тис. пол. зол., яку Фірлей зобов'язувалися потім сплатити²¹⁵. Село Звірів, мабуть, спіткала та сама доля, оскільки, за реєстром подимного 1629 р., воно належало Янові Фірлею²¹⁶.

Маєтки Романа Івановича Гостського та його нащадків. Як відзначено вище, десь у 1557 р. Роман Іванович учинив із двоюрідним братом Ярофієм Васильовичем остаточний поділ, а 25 червня 1563 р. він видав у містечку Гоща лист про те, що, маючи потребу в грошах, продає Ярофію Васильовичу за 450 коп грошів свою половину маєтку Звірів, яку вважає третиною своїх володінь²¹⁷.

За поборовим реєстром 1570 р., у Луцькому повіті Роман Гостський платив податок із міста Гоща та сіл Майків, Блудів, Андросево, Сенів, Тудорів, Бранів, Бокшин і Терентієво²¹⁸. Той самий список поселень (і навіть у тій самій послідовності) повторюється в реєстрі 1577 р.²¹⁹, а в реєстрі 1583 р. додано нове поселення Застав'я та половину згадуваного вище села Котів²²⁰. Більшість перерахованих тут поселень від самого

початку входили, очевидно, до маєтку Гоща або були осаджені згодом на його ґрунтах, оскільки територіально-просторово зливалися з ним у компактну групу, а Майків і Котів, які лежали на деякій відстані, мабуть, становили окремі надбання. У Кременецькому повіті реєстр 1570 р. фіксує в Романа Івановича села Ридомль та Устечко²²¹, що залишилися йому після першої дружини, а реєстр 1583 р. – тільки перше з цих двох поселень, за яке платив податок уже син Ярофій²²². У руках останнього в 1583 р. перебувало також село Липа²²³, яке його дружина отримала від своєї сестри Барбари та її чоловіка Олександра Семашка, брацлавського підкоморія, під заставу 4250 коп грошів²²⁴. За реєстром 1589 р., податок із містечка Гоща платили Ярофій і Гаврило Романовичі²²⁵. За даними К. Пуласького, того самого року брати вчинили поділ²²⁶, але ми не знаємо, які частини відійшли до кожного з них.

У 1592 р. старший із Романовичів отримав від своєї дружини Кристини Кирдей-Мильської доживоття на її отчизні маєтки в Луцькому повіті – села Сенно, Жалин, Вербаїв та Полганів²²⁷. У 1622 р., сидючи вже на вдовиному стільці, пані Гостська в урочищі Собів, що належало до маєтку Сенно, за даними К. Пуласького, осадила однойменне село²²⁸. Оскільки ні син, ні дочка Ярофія і Кристини Гостських нащадків не залишили, після їх смерті володіння цього відгалуження роду перейшли на їхнього дядька Гаврила та його дітей.

За реєстром подимного 1629 р., у Луцькому повіті Гаврило і його син Роман Гостські мали 29 поселень, у тому числі три міста (Гоща, Крупа й Сокол) і 26 сіл, де нараховувалося 2313 димів. 7 поселень перебувало

214 Матеріали по истории Почаевской лавры... – Вып. 1. – С. 1–2.

215 Там же. – С. 3–5.

216 Баранович О. І. Залюднення Волинського воєводства в першій половині XVII ст. – К., 1930. – С. 53.

217 ЦДІАК України. – Ф. 25, оп. 1, кн. 5, арк. 101–102. Див. також прим. 217.

218 Wykazy geograficzno-statystyczne... – S. 17.

219 Ibid. – S. 53–54.

220 Ibid. – S. 96.

221 Ibid. – S. 29.

222 Ibid. – S. 96. Записано в реєстрі Луцького повіту.

223 Ibid. – S. 96. Записано в реєстрі Луцького повіту.

224 Wolff J. Kniaziowie litewsko-ruscy... – S. 393.

225 Wykazy geograficzno-statystyczne... – S. 151.

226 Pułaski K. Kronika polskich rodów szlacheckich... – T. 2. – S. 58. Посилання на сумарій луцьких актів.

227 Ibid. – S. 58.

228 Ibid. – S. 58.

в руках Гаврила Романовича, 15 тримав його син Роман, 4 належали їм обом, а конкретного власника решти трьох поселень О. Баранович, який опрацював і опублікував це джерело, не встановив. Гостський-батько платив податок за дими в містах Гоща, Крупа й Сокол та селах Тудорів, Бранів, Сенів, Терентіїв, Курозвони, Рясники, Любаша та Котів (969 димів), Гостський-син – у містах Гоща й Крупа та селах Котів, Глубочок, Андрусіїв, Милятин, Чернихів, Михалківці, Жаврів, Жалинка, Жданчин, Кудринці, Микулин, Майків, Блудів, Бокшин, Сенне, Руда й Любаша (1229 димів), а хтось із Гостських, персонально не встановлений – у селах Собівка, Красний Брід і Селище (115 димів)²²⁹. У Кременецькому повіті, за тим самим реєстром, Гаврило Гостський мав села Ридомль, Хотовиця й Устечко та невеличку частину села Лосятин (всього 254 дими)²³⁰. Сумарно в двох повітах Гостським належало 2682 дими, де проживало близько 16 тис. підданих.

Порівняно з маєтками Романа Івановича Гостського, відомими з поборових реєстрів 70–80-х рр. XVI ст., володіння його сина й онука на Волині в реєстрі 1629 р. збільшилися на 21 поселення, 19 з яких знаходилися в Луцькому повіті, а решта 2 – у Кременецькому. Місто Крупа, села Микулин, Рясники, Любаша та Руда (два останні поселення входили, імовірно, у маєток Котів) походили з володінь Ярофія Васильовича та його вдови Ганни Гостських і були, очевидно, придбані в їхніх спадкоємців; села Глубочок і Жаврів, судячи з розташування, могли бути осаджені на ґрунті суміжного з ними давнішого села Майків; села Сенне й Жалинка, як уже згадувалося, були внесені дружиною Ярофія Романовича Кристиною з Кирдеїв Мильською, село Собівка було нею осаджене, а поселення Кудринці й Селище, судячи з їхнього розташування по сусідству з указаними тут маєтками Кирдеїв, та розміщене

в тексті між ними поселення Красний Брід, імовірно, теж осаджувалися на їхніх ґрунтах; село Курозвони, очевидно, було якимось набуто в шляхетського роду Патрикіїв-Курозвонських, якому раніше належало; села Милятин і Чернихів могли бути придбані в князів Заславських, власність яких становили в 1581 р.²³¹, а село Михалківці, судячи з розташування, теж могло походити з цього надбання. Село Хотовиця було осаджене на ґрунті маєтку Ридомль. Частину села Лосятин (3 дими) під час укладання реєстру Гаврило Романович, імовірно, тримав ще як посесор, а придбав дещо пізніше. Зокрема, 7 вересня 1631 р. він отримав у Кременці лист місцевих повітників Миколая та Андрія Марковичів Ісерницьких, за яким вони подарували йому свою частку цього поселення²³². Походження села Жданчин, локалізувати яке не вдалося, неясне, а про місто Сокол буде сказано нижче.

Наприкінці XVI ст. Гаврило Гостський почав набувати маєтки в Київському воєводстві, зокрема, в 1589 р. спільно з дружиною Катериною за 3 тисячі золотих він купив у князя Яхима Корецького маєток Ходорковичі²³³, що лежав на березі р. Случі дещо нижче Звягеля, а в січні 1619 р. уклав угоду з князем Адамом Сангушком, за якою за 6 тис. пол. зол. придбав маєтки Рокитна й Мосевичі²³⁴. На ґрунтах першого з надбань чи по сусідству з ними, але на протилежному березі р. Случі, у Волинському воєводстві, було осаджене місто, яке відоме під назвами Курчиці та Сокол. Саме це нове поселення й фігурує в розглянутому вище волинському реєстрі 1629 р. За тарифом подимного Київського воєводства 1628 р., на ґрунтах маєтку, придбаного в князя Сангушка, Гостський-батько мав села Старі й Нові Мойсейовичі та Рокитна, а також набуті від князя Корецького Ходорковичі й Тайки²³⁵. У 1640 р., коли внуки ділили його спадщину, другий із цих маєткових комп-

²²⁹ Баранович О. І. Залюдження Волинського воєводства... – С. 51.

²³⁰ Там само. – С. 103.

²³¹ Archiwum Państwowe w Krakowie. – Archiwum Sanguszków, teka XV, plik 9.

²³² ЦДІАК України. – Ф. 22, оп. 1, кн. 39, арк. 27 зв. – 30.

²³³ Pułaski K. Kronika polskich rodów szlacheckich... – Т. 2. – С. 58.

²³⁴ Górczak B. Monografia xx. Sanguszków oraz innych potomków Lubarta-Fedora Olgerdowicza x. Ratneńskiego. – Lwów, 1906. – Т. 3: Gałąź Koszyrska. – С. 214. Перше з поселень автор помилково ідентифікує із сучасним йому селом Рокитна в Ковельському повіті, а друге – із селом Маюничі в Луцькому повіті (див.: Ibid. – С. 214, przyp. 1–2.).

²³⁵ Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. – Т. 9: Ziemia ruskie. Ukraina (Kijów – Braclaw). Opisane przez Aleksandra Jabłonowskiego. – Dział 1. – Warszawa, 1894 (Źródła dziejowe. – Т. 21). – С. 75.

лексів, як побачимо нижче, нараховував уже 9 поселень. У Юзефа Тишкевича в 1609 р. Гаврило Романович придбав село Пулини, на ґрунті якого згодом осадив однойменне містечко, але в 1632 р. син колишнього власника Станіслав відкупив цей маєток²³⁶. На час складання податкового тарифу Київського воєводства 1628 р. син Гаврила Роман мав тут містечка Пулини й Соколів, у першому з яких було 5 димів і 10 убогих підданих, а в другому – 10 димів і 20 убогих²³⁷.

Крім власних маєтків, Гаврило Романович користувався також деякими королівщинами, зокрема 3 квітня 1606 р. він отримав доживоття на маєтки Вишгород і Петрівці в Київському воєводстві²³⁸, а 15 вересня 1612 р., перебуваючи в Орші, король дозволив йому відкупити в Семена Круневича село Гнидава²³⁹ під містом Луцьком. Під час люстрації Київського воєводства 1622 р. держава Вишгород, яка включала замочок і містечко, що нараховувало 100 осілих домів, та села Старі й Нові Петрівці, де було 26 осілих підданих, перебувала вже в руках Гостського-молодшого²⁴⁰. За тарифом подимного 1628 р., у Вишгороді було всього лиш 8 димів і 12 убогих, у Петрівцях – 8 димів, а посесором обох поселень залишався Роман Гаврилович²⁴¹. 18 квітня 1631 р. Гостський-старший отримав у короля згоду на відступ синові Роману та невістці містечка Вишгород і належних до нього сіл Петрівці, Стрижова й Мощона в Київському та села Гнидава у Волинському воєводствах²⁴².

Після смерті Гаврила Романовича його володіння успадкував син Роман, а далі, оскільки останній не залишив нащадків, вони перейшли на дочку Раїну, якій судилося бути останньою представницею роду Гостських. 24 червня 1637 р. Раїна на Гоці

Соломерецька видала в Луцьку лист, за яким свої маєтки в Кременецькому повіті, успадковані після батька й брата – село Ридомль із замком і фільварком, село Усечко з двором і фільварком, село Хотовичі та придбану батьком частину села Лосятин – подарувала волинському каштелянові князю Миколаю на Клевани та його дружині Ізабеллі з Корця Чорторийським²⁴³. У Луцькому повіті маєток Курозвони, що включав двір, фільварок і село, «в ключу Гойском лежачие», як уже згадувалося, 2 січня 1639 р. Раїна Гаврилівна записала заснованому нею монастиреві архангела Михаїла²⁴⁴. Містечко Гоща разом із мурованим замком, село Терентіїв та четверту частину Сенненської пущі в серпні 1642 р. придбав київський митрополит Петро Могила, який того самого року перепродав ці надбання Адамові Киселю²⁴⁵. Решту володінь княгиня Соломерецька передала дітям, які 28 вересня 1640 р., ще за її життя, вчинили поділ²⁴⁶. Євграфія, заміжня за Генриком із Високого Кашовським, взяла села Блудів, Андрусів і Бранів; Доміцела, дружина князя Миколая Святополк-Четвертенського, отримала містечко Курчиці або Сокол із замком, фільварками й передмістям у Волинському воєводстві та належні до нього села Ходорки, Карпилівка з двором і фільварками, Чайлю (мабуть, Цвільки), Полочанинівка, Осова з двором і фільварком, Покощів, Зарівні й Тайки, що лежали з протилежного боку р. Случі в Київському воєводстві; села Сенів, Тудорів і Бокшин перейшли, очевидно, до Марети, оскільки в 1648 р. перебували в руках Казимира Нарушевича²⁴⁷, що був її чоловіком²⁴⁸.

Села Милятин, Михалківці, Жаврів, Глубочок і Чернихів у 1648 р. перебували в

²³⁶ Rulikowski E. Puliny... // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa, 1888. – Т. 9. – С. 282.

²³⁷ Polska XVI wieku... – С. 75.

²³⁸ Руська (Волинська) Метрика... – С. 537.

²³⁹ Там само. – С. 548.

²⁴⁰ Polska XVI wieku... – С. 57–58.

²⁴¹ Ibid. – С. 73.

²⁴² Руська (Волинська) Метрика... – С. 657.

²⁴³ ЦДІАК України. – Ф. 22, оп. 1, кн. 43, арк. 35–38.

²⁴⁴ Теодорович Н. И. Историко-статистическое описание церквей и приходов Волинской епархии. – Почаев, 1889. – Т. 2: Уезды Ровенский, Острожский и Дубенский. – С. 712–713. Дату листа див.: Wolff J. Kniazowie litewsko-ruscy od końca czternastego wieku. – Warszawa, 1895. – С. 501.

²⁴⁵ Голубев С. Киевский митрополит Петр Могила и его сподвижники. – К., 1898. – Т. 2. – С. 242–248.

²⁴⁶ Wołyńskiak. Z przeszłości Hosczy... – С. 17–20.

²⁴⁷ Архив ЮЗР. – Ч. 7. – К., 1890. – Т. 2. – С. 454.

²⁴⁸ Wolff J. Kniazowie litewsko-ruscy... – С. 502.

руках королівського ротмістра Станіслава Гурського²⁴⁹, а в 1662 р. – його спадкоємців²⁵⁰, але ми не знаємо, як вони потрапили до цієї родини. Про село Майків відомо, що в 1648 р. частину цього поселення тримала Єва з Хом'яків Вишотравчина²⁵¹.

* * *

Рід Гостських, який становив одне з відгалужень кровноспорідненої спільноти Кирдеїв, був започаткований у другій чверті XV ст., а в середині XVII ст. припинився. За два століття існування цього клану в ньому змінилося шість поколінь, які у відомих нам джерелах репрезентують 22 особи. Найбільша активність роду припадає на кінець XV – початок XVI ст., тобто на час діяльності Богдана Сенковича, та на останню третину XVI й першу третину XVII ст., коли діяли Ярофій Васильович та Гаврило Романович і його син Роман Гаврилович Гостські, що володіли значними маєтками й займали поважні уряди регіонального рівня. Службова кар'єра, матримоніальні зв'язки з провідними шляхетськими родами Волині й Київщини, майновий стан свідчать про високий статус панів Гостських у сучасному їм суспільному середовищі. З кінця XVI ст. рід відзначався також певною активністю на поприщі релігії, його представниками засновано два монастирі й два центри антиринітарського руху.

За час існування роду Гостських через руки належних до нього осіб пройшло 62 поселення (у т. ч. 7 містечок), переважна більшість яких (46 поселень, у т. ч. 5 містечок) знаходилася на Волині; 14 поселень (у т. ч. 2 містечка) зафіксовано в Київському воєводстві, по одному – на Берестейщині і в Мозирському повіті. Найдавніші маєтки лежали в Луцькому повіті у найбільшому скупченні володінь шляхетських родів, об'єднаних гербом Кирдей. Деякі поселення становили вислуги, купівлі, але більшість виникли в результаті залюднення вже наявних ґрунтів. Володіння Гостських мало дробилися під час поділів, майже не розпродувалися, зате через відсутність нащадків чоловічої статі двічі переходили по жіночій лінії

в чужі руки, внаслідок чого нагромаджені ними латифундії розпоршилися.

ДОДАТОК

Володіння роду Гостських*

Волинське воєводство

Луцький повіт: Андрусіїв (с. Андрусіїв Гошанського р-ну Рівнен. обл.); Блудів (с. Світанок Корецького р-ну Рівнен. обл.); Бокшин (с. Бокшин Корецького р-ну Рівнен. обл.); Бранів (с. Бранів Корецького р-ну Рівнен. обл.); Глубочок (?); **Гоша** (с-ще Гоша Гошанського р-ну Рівнен. обл.); Гульцівське дворище (десь під Луцьком); двірець (див. Кобилій двірець); Жаврів (с. Жаврів Гошанського р-ну Рівнен. обл.); Жалинка (с. Жалинка Гошанського р-ну Рівнен. обл.); Жданчин (?); Застав'я (с. Застав'я Корецького р-ну Рівнен. обл.); Звірів, Звірово (с. Звірів Ківерцівського р-ну Волин. обл.); Кобилій двірець (під Луцьком); Котів (колишне с. Котів на березі р. Горинь проти с. Козлин Рівненського р-ну Рівнен. обл.); Красний Брід (?); **Крупа** (с. Гориньград Перший Рівненського р-ну Рівнен. обл.); Кудринці (ур. Кудранка на пн. сх. від с. Жалинка Гошанського р-ну Рівнен. обл.); Кузьминське дворище (десь під Луцьком); Курозвони (с. Курозвани Гошанського р-ну Рівнен. обл.); Любаша (с. Мала Любаша Костопільського р-ну Рівнен. обл.); Майків (с. Майків Гошанського р-ну Рівнен. обл.); Микулин (с. Микулин Гошанського р-ну Рівнен. обл.); Милятин (с. Милятин Острозького р-ну Рівнен. обл.); Михалківці (с. Михалківці Острозького р-ну Рівнен. обл.); Руда, Рудня (?); Рясники (с. Рясники Гошанського р-ну Рівнен. обл.); Селище (колишне с. Мале Селище у верхів'ї р. Замчисько по сусідству із с. Жалинка Гошанського р-ну Рівнен. обл.); Сенів (с. Синів Гошанського р-ну Рівнен. обл.); Сенне (с. Садове Гошанського р-ну Рівнен. обл.); Собівка (ур. Собівка у верхів'ї р. Замчисько по сусідству із с. Жалинка Гошанського р-ну Рівнен. обл.); **Сокол** (с. Курчиця Городницького р-ну Житомирської обл.); Терентіїв (с. Терентіїв Гошанського р-ну Рівнен. обл.); Тудорів (с. Федорівка Гошанського р-ну Рівнен. обл.); Чернихів (с. Черняхів Острозького р-ну Рівнен. обл.).

Кременецький повіт: Бережці Вишні, част. (с. Великі Бережці Кременецького р-ну Терноп. обл.); Бережці Нижні, част. (с. Малі Бережці Кременецького р-ну Терноп. обл.); Дорофіїв (див.

²⁴⁹ Архив ЮЗР. – Ч. 7. – К., 1890. – Т. 2. – С. 472, 485.

²⁵⁰ Там же. – Ч. 7. – К., 1905. – Т. 3. – С. 116.

²⁵¹ Там же. – Ч. 7. – К., 1890. – Т. 2. – С. 469.

* Містечка виділено жирним шрифтом; у дужках указано сучасну локалізацію поселень.

Ярофіївка); Кімнатка (с. Кімната Кременецького р-ну Терноп. обл.); Комарівка (див. Ярофіївка); Лідихів, част. (с. Лідихів Кременецького р-ну Терноп. обл.); Лосятин, част. (с. Лосятин Кременецького р-ну Терноп. обл.); **Орля** (х. Вірля Кременецького р-ну Терноп. обл.); Почаїв (с. Ст. Почаїв Кременецького р-ну Терноп. обл.); Ридомль (с. Ридомиль Кременецького р-ну Терноп. обл.); Савчичі (с. Савчиці Кременецького р-ну Терноп. обл.); Устечко (с. Устечко Кременецького р-ну Терноп. обл.); Хотовиця, Хотовичі (с. Хотовиця Кременецького р-ну Терноп. обл.); **Ярофіївка**, **Дорофіїв**, Комарівка (с. Комарівка Кременецького р-ну Терноп. обл.).

Київське воєводство

Житомирський повіт: Пулини (с-ще Червоноармійськ Житомир. обл.); Соколів (с. Соколів Червоноармійського р-ну Житомир. обл.).

Мозирський повіт: Бабичі (с. Бабичі Речницького р-ну Гомельської обл., Беларусь).

Овруцький повіт: Гостське (десь під Овручем); Зарівні (с. Заровенька Ємільчинського р-ну Житомир. обл.); Карпилівка (с. Карпилівка Новоград-Волинського р-ну Житомир. обл.); Мойсейовичі Нові (див. Мосевичі); Мойсейовичі Старі (див. Мосевичі); Мосевичі (с. Масевичі Рокитнівського р-ну Рівнен. обл.); Осова (с. Осова Ємільчинського р-ну Житомир. обл.); Покошів (с. Покошево Ємільчинського р-ну Житомир. обл.); Полочанинівка; Рокитна (с-ще Рокитно або с. Ракитне Рокитнівського р-ну Рівнен. обл.); Тайки (с. Тайки Ємільчинського р-ну Житомир. обл.); Ходорковичі, Ходорки (с. Ходурки Новоград-Волинського р-ну Житомир. обл.); Чайля (Цвільки ?) (с. Мала Цвіля Новоград-Волинського р-ну або с. Вел. Цвіля Ємільчинського р-ну Житомир. обл.).

Підляське воєводство

Берестейський повіт: Заулівський жеребій (?).

Схема родоводу Гостських

